

ΑΣΤΡΟΝ

ΤΗΣ

**ΑΝΑΤΟΛΗΣ,
ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ.**

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ.

*καὶ ἄλλοι
ἰατροὶ ἔχουσιν ὑπο ἡγεμονίαν οἰκονομίας
ἰσχυρῆς ἀπὸ* Ν. ΑἸΒΑΖΙΔΟΥ.

ΕΤΟΣ Α΄. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Α΄.

Μάϊος.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ.

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Κ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ

Ὀδὸς Ἑρμοῦ, ἀπὸ τῆς Καπνικῆρας.

1844.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΕΚΤΑΚΤΟΣ.

ΑΠΟ τῆς α. Μαρτίου εἶχε προκηρυχθῆ ἡ ἔκδοσις τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος τούτου· ἀλλὰ συμβᾶν ἀπροσδόκητον, συμβᾶν μαῦρον προσέβαλε τὴν ὑπαρξίν του μέσα εἰς αὐτὰ τὰ πιεστήρια, καὶ ἀνέβαλε τὴν ἔκδοσίν του. Τὸ συμβᾶν τοῦτο ἐκρῶσε τὴν καρδίαν μας, ἀθυμία βαρυτάτη κατεκυρίευσε τὴν ψυχὴν μας, καὶ ἐναντίον τῶν εὐτυχῶν ἰδεῶν, τὰς ὁποίας εἶχομεν περὶ τῆς προόδου τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν, περιεπέσαμεν εἰς ζοφερὰν ἀπελπισίαν.

Ἐστοχάσθημεν νὰ ἀρνηθῶμεν εἰς μίαν ἐπιχείρησιν, ἥτις πρὶν ἢ ἀκόμη ἀναφανῆ, ἐγένεν ἀντικείμενον χαμηροῦς ἐπιβουλῆς καὶ πρόξενος τοσοῦτων ζημιῶν καὶ προσωπικῶν κινδύνων, καὶ ν' ἀνακράζωμεν «Θεε! ἰδοὺ ἡ θεία σου ἀγαθότης, ἰδοὺ καὶ ὁ κόσμος τὸν ὁποῖον ἔπλασες. Ἡ κακία εἶναι ἀκαταμάχητος, καὶ ἡ δυστυχία τοῦ λαοῦ εἶναι αἰωνία! Ἐὰν προώρισας, Πλάστα, νὰ κατισχύῃ διὰ παντὸς ἡ αἰσχρὰ πλάνη! Ἐὰν τὸ ἀνθρώπινον γένος τοσοῦτον ἤμαρτεν ἐνώπιόν σου, ὥστε ἀνεξιλέωτος ἡ ὀργή σου κατ' αὐτοῦ αἰωνίως μένει, εἰς μάτην τότε πλέον τὸ κήρυγμα τῆς ἀληθείας· εἰς μάτην τὰ ὀλοκαυτώματα, ἅτινα καθεκástην προσφέρονται εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἐλευθερίας!!! • Ἄλλ' ἡ πάλῃ μεταξὺ ἀληθείας καὶ πλάνης, μεταξὺ τῆς κακίας καὶ τῆς ἀρετῆς δὲν εἶναι βέβαια σημερινὸν πρᾶγμα. Εἰς τὴν πάλῃ ταύτην ἐπικρατοῦσαν ἀπ' αἰῶνος, ἡ κοινωνία χρεωστεῖ τὴν σημερινήν της πρόοδον· ὁ ψευδὴς θρίαμβος τῆς κακίας δὲν πρέπει ποτὲ νὰ μᾶς δειλιᾷ, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας τότε ὀφείλομεν νὰ ὑπερασπιζώμεν αὐτὴν μας τὴν ὑπαρξίν μετ' διπλάσιας δυνάμεως. Διὰ τοῦτο ὀρμώμενοι ἀπὸ τὸ ἀνίκητον αἶσθημα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐμπνέει εἰς τινὰς ψυχὰς ὁ ἱερὸς ἔρωσ τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας, καὶ καταφρονήσαντες πάντα κίνδυνον, πᾶσαν καταδρομὴν γήϊνην ἐπεκαλέσθημεν τὴν ἀντίληψιν τοῦ οὐ-

ρανοῦ, καὶ ἀπεφασίσαμεν ν' ἀφιερῶσωμεν εἰς ὀλοκλήρου τὸν καιρὸν ἡμῶν εἰς τὴν ἱεράν ἐπιχείρησιν ταύτην.

Διατηροῦντες ἐκ γενναιοψυχίας πνεῦμα ἀμνησίκακον καὶ ἐπιεικὲς ὡς πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἀληθείας καὶ τῆς κοινῆς εὐημερίας τῆς ἀνθρωπότητος, δὲν θέλομεν καταβῆ ποτὲ ἄνευ ἰσχυρᾶς ἀνάγκης εἰς τὸ πεδῖον τῶν προσωπικότητων.

Ναὶ, εἴμεθα ἐχθροὶ τῶν ἐκδικήσεων καὶ δὲν ἠθέλαμεν καταδεχθῆ καὶ νὰ ἀναφέρωμεν τὸ προκείμενόν συμβᾶν, ἐὰν δὲν ἐνομιζόμεν ὅτι θέλομεν ἐξᾶξει ἀπὸ τὴν ἀπάτην τοὺς διώκτας του, καὶ ἐὰν δὲν ὀφείλωμεν νὰ ἐξηγήσωμεν εἰς τὸν κόσμον τὰ αἷτια τῆς ἀναβολῆς, τῆς μεταθέσεως καὶ τροποποιήσεώς του.

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, χάριν τῆς εὐκολίας τῶν ὕλικῶν μέσων, ἐτυπώνετο εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τὸ γνωστὸν ὡς ἐκ τῆς προκηρύξεως ὄνομα τοῦ Φανοῦ τῆς Μεσογείου. Εἰς τῶν ἕως τότε μετόχων τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτοῦ, ὁ κύριος Ι. Γ. Πιτζιπίου ὠνομάσθη ὁ ἐκδότης· ὑπῆρχον ἀντιπάθειαι τινες μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τινος διασήμου κυρίου διαμένοντος εἰς Κωνσταντινούπολιν· ὡς ἐκ τούτου ὁ κύριος αὐτὸς ἐνόμισεν, ὅτι πρῶτος σκοπὸς τοῦ Συγγράμματος ἦτο νὰ τὸν καταπολεμήσῃ· καὶ τοῦτο ὑπῆρξε τῆς ἐπιβουλῆς τὸ πρῶτον αἷτιον. Τὸ προοίμιον τοῦ ἁ. ἄρθρου περιεῖχεν ἀφελεῖς τινὰς θεωρίας περὶ τῆς διαγωγῆς τῶν τριῶν ἰσχυρῶν δυνάμεων ὡς πρὸς τὴν Μεσόγειον ἐν γένει· ὡς ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τῆς διαγωγῆς τῆς Ἀγγλίας, ὁ κύριος οὗτος ἐφοβήθη μήπως κρημνίσωμεν τὸν κολοσσὸν τῆς Ἀγγλικῆς Δυνάμεως, ἢ μήπως ἐπιβουλευθῶμεν τὰ πολιτικὰ συμφέροντα τοῦ κυρίου Μαυροκορδάτου, ὡς ἀντιπροσωπεύοντος τὸ Ἀγγλικὸν σύστημα κατὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τοῦτο ἐστάθη τὸ δεύτερον τῆς ἐπιβουλῆς αἷτιον. Ὁ τυπογράφος εἰς ὃν ἐδόθη ἡ τύπωσις τοῦ ἁ. φυλλαδίου, ἐναντίον τῆς ὀφειλομένης καλῆς πίστεως, διέδωκε φύλλα τινὰ πρὶν ἢ ἀποπερατωθῆ τὸ ἔργον καὶ δημοσιευσθῆ τὸ φυλλάδιον, ὃ δὲ κύριος οὗτος λαβὼν αὐτὰ ἔσπευσε νὰ τὰ παραδώσῃ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν Ἰψαλὴν Πύρταν, συντροφεύμενα μὲ συνοφαντικῶν, τὴν ὁποίαν χάριν τῆς

ἐπικρατούσης μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας φιλικῆς ἀρμονίας καὶ χάριν εὐσχημοσύνης κρίνομεν ὅπως ἀσύμφορον καὶ ἀνάρμοστον νὰ ἐκθέσωμεν ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐξηγήσωμεν, ὅτι ἀφοῦ κατὰ τῶν προσώπων, ὅσα ὑπόπτειεν ὡς ἔχοντα μέρος εἰς τὸ Σύγγραμμα τοῦτο, ἐπεσώρευσε τὰς πλέον ἀγενεῖς καὶ βαναύσους ὕβρεις, ὠδήγησε τὴν κατάσχεσιν τοῦ φυλλαδίου, ἧτις καὶ ἐνεργήθη παραχρῆμα εἰς τὸ τυπογραφεῖον, ὄντος εἰσέτι εἰς τὰ πιεστήρια τοῦ ἡμίσεως μέρους. Ταῦτα ἐπληροπορήθημεν μετὰ βεβαιότητος μ' ὅσον καὶ ἂν ἐπροσπαθίσασαμεν πρὸς χάριν αὐτοῦ, νὰ εὐρεθῶμεν ἠπατημένοι εἰς τὰς πληροφορίας ταύτας· οὕτω παρεμποδίσθη τὸ ἔργον, ἀπέβησαν εἰς μάτην τὸσαῦται δαπάναι, τοσοῦτοι κόποι, καὶ ἀνεβλήθη ἡ ἔκδοσις τοῦ συγγράμματος τούτου.

Πῶς πρέπει νὰ χαρακτηρισθῆ ἡ πράξις αὕτη τοῦ κυρίου τούτου, πῶς πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἡ διαγωγή του αὕτη, τὸ ἀφίνομεν εἰς τοῦ κοινῶ τὴν κρίσιν· ἡμεῖς μόνον περιοριζόμεθα νὰ ἐξηγηθῶμεν ὡς πρὸς τὰς δύο ὑπονοίας του, αἵτινες τὸν ἐκίνησαν εἰς τοιαύτην πράξιν, καὶ νὰ διαλύσωμεν τὴν θλιβεράν ἀπάτην εἰς τὴν ὁποίαν δυστυχῶς περιέπεσεν.

Ἰπῆρξε μεγάλη τόλμη, ἢ μᾶλλον γελοία φιλαυτία ἢ ὑποψία τοῦ κυρίου αὐτοῦ, ὅτι τὸ Σύγγραμμα τοῦτο συνιστάτο ἐπὶ σκοπῶ τοῦ νὰ τὸν καταπολεμήσῃ. Τὸ Σύγγραμμα αὐτὸ, ὡς ἐκ τῆς προκηρύξεώς του ὁμολογεῖται, προέβητο νὰ διαπραγματευθῆ περὶ ἀντικειμένων τοσοῦτων σοβαρῶν, ὥστε, ἄνευ τοῦ προσκόμματος, τὸ ὅποιον ἔφερον εἰς τὴν ἔκδοσιν του, δὲν ἠθέλαμεν ἐνθυμηθῆ καὶν ὅτι ὑπάρχει ὁ κύριος οὗτος· ὑπῆρχον ἀντιπάθειαι μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ κυρίου Πιτζιπίου· ἀλλὰ μήπως τὸ Σύγγραμμα ἠθέλε συμμερισθῆ τὰς συμπαθείας ἢ τὰς ἀντιπαθείας τούτων; ἂν δὲ τυχὸν ὁ κύριος αὐτὸς ἔχει ἀφορμὰς νὰ φοβῆται τὸ φῶς τοῦ τύπου ὡς ἢ γραῖα τὴν ἀναμμένην δάδα, ἠθέλε πράξει καλῆτερον ν' ἀποφύγῃ τὰς ἀφορμὰς αὐτάς, διότι ἡ δύναμις τῆς δημοσιογραφίας εἶναι ἀκαταμάχητος ὡς ἡ θέλησις τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ αὐθά-

δεις προσβολαί του ασθενούς θνητού συντρέχονται έναντίον των πιστηριών ως τὰ κύματα έναντίον των βράχων.

Αἱ θεωρίαι περί τῆς διαγωγῆς τῶν τριῶν δυνάμεων δὲν ἔπρεπεν ἐπίσης νὰ δυσαρεστήσωσι κανένα· ἡ ἔκφρασις τῆς ἀληθείας δὲν δύναται νὰ ἐκληφθῆ ὡς συμπάθεια, ἢ ἀντιπάθεια πρὸς οὐδετέραν τῶν δυνάμεων ὅ,τι εἴχομεν συγγράφει περί τῆς διαγωγῆς τῆς Ἀγγλίας ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα, τὸ ἐπικύρωσαν μετ' ὀλίγον οἱ ῥήτορες τῶν Βουλῶν τῆς Γαλλίας, ὁ περιοδικὸς τύπος αὐτῆς, καὶ ὁ περιοδικὸς τύπος τῆς Ἑλλάδος, οἵτινες ἐξεφράσθησαν μὲ τὰς αὐτὰς ἰδέας καὶ μὲ τὰς αὐτὰς σχεδὸν φράσεις, καθότι τὰ πράγματα δίδουσι πανταχοῦ τὰς αὐτὰς ἰδέας· ἀλλὰ πρὸ πάντων ὅ,τι εἴχομεν συγγράφει περί ἐπιβουλῆς τῆς θρησκείας εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν τὸ ἐβεβαίωσε πασιφανῶς αὐτῇ ἡ Ἀγγλία ἐσχάτως ἐντὸς τῶν Βουλῶν τῆς διὰ τῆς ἀποτόλμου ἀποδοκιμάσεως τοῦ 40 ἄρθρου τοῦ Συντάγματός μας περί τῆς θρησκείας τοῦ διαδόχου τοῦ Θρόνου τῆς Ἑλλάδος;

Ὁ φόβος δὲ τοῦ κυρίου αὐτοῦ, ὅτι διὰ τῶν θεωριῶν τούτων σκοπὸς ἦτο νὰ παραβλαφθῶσι τὰ πολιτικὰ συμφέροντα τοῦ Κ. Μαυροκορδάτου, ἦτον ὑπόνοια ἀτοπωτέρα ὄλων τῶν ἄλλων, καὶ τὴν ἀπαισίαν ὑπόνοιαν ταύτην ὁ ἄνθρωπος οὗτος συναλάμβανεν, ὅποτε ἡμεῖς, γράφοντες εἰς τὴν Ἀθηνᾶ περί τοῦ Ὑπουργείου τῆς Μολδαβίας ὠνομάζομεν ἱστορικὸν καὶ περικλεῆ τὸν Κ. Μαυροκορδάτον. Ἡμεῖς δὲν συμμεριζόμεθα τοὺς περὶ προσωπικῶν συμφερόντων διαπληκτισμούς· περὶ δὲ τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς ἐπαναστάσεώς μας ἔχομεν ἄλλην ἰδέαν· ἡ ἱστορικὴ δόξα οἰοῦντίποτε ἀνδρὸς, διαπρέψαντος εἰς τὴν πατρίδα, δὲν εἶναι κληροῦχημα οἰκογενειακὸν οὐδὲ φιλικὸν, ἀλλ' εἶναι ἐθνικὴ ἰδιοκτησία, καὶ πᾶσα προσβολὴ κατὰ τῆς ἱστορικῆς δόξης πικρὸς πολίτου, ἀνευ δικαίας ἀφορμῆς εἶναι ἱεροσυλία. Ἰ Τίνας προσφιλεῖς ἀναμνήσεις ἀνεζητήσαμεν εἰς τὰ ἐρίπεια τῆς πατρίδος μας καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας; Ποίας γοητευτικὰς εἰκόνας ἐπαρουσιάσαμεν εἰς τὰ ὄμματα ὄλου τοῦ κόσμου διὰ νὰ κριθῶμεν ἄξιοι ἡμεῖς τῆς γλυκυτάτης ἡμῶν ἐλευθερίας; δὲν ἦσαν ἄρα αἱ μεγάλαι σκιαὶ τοῦ

ἀγαμέμνονος, τοῦ Θεμιστοκλέους, τοῦ Ἀριστείδου, τοῦ Φιλοποίμενος, τοῦ Ἀγησιλάου; δὲν ἦσαν ἡ Σαλαμίς, ὁ Μαραθῶν, αἱ Πλαταιαί, αἱ Θερμοπύλαι; ἡ ἱστορικὴ δόξα τῶν ἀρχαίων ἀνδρῶν εἶναι τὸ αἰώνιον καύχημα, ὅχι τῶν μερικῶν αὐτῶν οἰκογενειῶν, οὐδὲ τῶν φίλων των, ἀλλ' ἅπαντος τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου; θέλουσιν εἶσθαι λοιπὸν ἤδη πλέον ζηλότυποι διὰ τὴν ὑπόληψιν τῶν σημερινῶν ἐνδοξῶν ἀνδρῶν μας οἱ φίλοι αὐτῶν παρ' ὅτι εἰσὶν ὅλοι οἱ Ἕλληνες, ὅλον τὸ ἔθνος; ἄς πρᾶυνθῶσιν οἱ παλμοὶ τοῦ κυρίου αὐτοῦ, ἄς ἀναπνῆ ἀφόβως ὡς πρὸς τοῦτο· ὁ σκοπὸς ἡμῶν περιστρέφεται εἰς πλατύτερον κύκλον ἰδεῶν, παρ' ὅσον οὗτος ἐσυνήθισε νὰ συλλογίζεται. Εἰς τὸν Κ. Μαυροκορδάτον ἔχομεν μάλιστα ἀφορμὰς ἰδιαίτερας συμπαθείας· αἱ θεωρίαι αἵτινες γίνονται περί τῆς Ἀγγλικῆς διαγωγῆς τίποτε δὲν ἔχουσι κοινὸν μὲ τὸν Κ. Μαυροκορδάτον· οὗτος εἶναι πολίτης τῆς Ἑλλάδος· αἱ θεωρίαι αὐταὶ περιέχουσιν ἀληθείας, τὰς ὁποίας συναισθάνεται βεβαίως καὶ ὁ ἴδιος, καὶ ἂν πολιτεύηται τὴν Ἀγγλίαν, καθὼς ἕτερος τὴν Γαλλίαν, ἄλλος τὴν Ῥωσσίαν, καὶ ἄλλος τὴν Αὐστρίαν, καὶ οὕτω καθεξῆς, εἶναι ὅμοιοι ὅλοι πολῖται τῆς Πατρίδος, καὶ καθὼς ἡ κοινωνία ἐρυθριᾷ διὰ τὴν ἀτιμίαν ἐνὸς μέλους αὐτῆς, τοιοῦτοτρόπως σεμνύνεται διὰ τὴν δόξαν ἐτέρου αὐτῆς πολίτου. Ἡ εὐκλεία καὶ τοῦ Μαυροκορδάτου, καὶ τοῦ Μεταξᾶ, καὶ τοῦ Κωλέττου, καὶ τοῦ Λόντου, καὶ τοῦ Ζωγράφου, καὶ ὄλων ἐν γένει τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν, εἶναι προσφιλεῖς εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας ἐν γένει, ἐνόσω αὐτοὶ οὐτοι φροντίζωσι νὰ τὴν διατηρῶσιν ἀνωτέραν παντὸς ψόγου· κἀνεὶς δὲν εἶναι ἀναμάρτητος· ὅλοι ἔχουσι τὰς κακίας των καὶ τὰς ἀρετάς των· ὅλοι ἐπραξάν καὶ καλὰς καὶ κακὰς πράξεις, ἡ γνώμη τοῦ κοινοῦ εἶναι ἡ πλάστιγξ, ἥτις θέλει ζυγίσει τὰς πράξεις ἐκάστου, καὶ θέλει καταδείξει τίς ἐπραξε πλειότερα καλὰ, ἢ πλειότερα κακὰ, καὶ μόνον τὸ τέλος εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θέλει τιμήσει ἢ ἀτιμάσει τὴν ἀρχὴν τῆς ζωῆς ἐκάστου· μᾶς φέρει φρικτὴν ἡ ἰδέα ὅτι Ἕλληνα, ὅστις δῆποτε θέλει προδώσει τὴν πατρίδα του εἰς δυνάμιν ξένην· ὁ τοιοῦτος, ὅταν ἐξελεγχθῆ ἐκ τῶν ἰδίων

πραγμάτων, θέλ' εἶσθαι βεβαίως ἄξιος αἰωνίου ἀναθέματος, ἀντικείμενον ἐθνικῆς ἀποστροφῆς καὶ κατάρας, καὶ φρικῶδες αἰσχος θέλει καλύψει τὸν μιαρὸν τάφον του. Οὐδεὶς θέλει φεισθῆ αὐτοῦ ὅσον συγγενῆς, ὅσον φίλος καὶ ἂν ἦναι, καθὼς ἡ ἡρώϊσσα Σπαρτιάτις ἔθεσε πρώτη εἰς τὸν γαόν τὸν λίθον, κατὰ τοῦ υἱοῦ της Πausανίου.

Τοιαῦται εἶναι αἱ ἀρχαὶ ἡμῶν, τὰς ὁποίας θέλομεν διατηρήσει πάντοτε μὲ ἄκραν αὐστηρότητα καὶ δικαιοσύνην· ἀγαπῶμεν τὴν Ἑλλάδα ἐλευθέραν, καθὼς ἐπιθυμοῦμεν τὴν ἐλευθερίαν ὅλης τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος. Ὅστις εἶναι σύμφωνος εἰς τὸν ἱερὸν σκοπὸν τοῦτον, ἅς μὴν ἀνησυχῆ διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Συγγράμματος· μας, καθὼς ἀφ' ἑτέρου ἅς ἦναι καθεὶς βεβαίως, ὅτι κανεὶς δὲν καταπατεῖ ἀτιμωρητὴ τῆς κοινωνίας τὰ ἱερά δικαιώματα.

Τὸ σύγγραμμα θέλει ἐκδίδεσθαι μὲ τὰς αὐτὰς θάσεις, τὰς ὁποίας περιεῖχεν ἡ ἀπὸ τῆς ἁ. Μαρτίου προκήρυξις του, τὴν ὁποίαν ἐπὶ τούτου καταχωροῦμεν. Δημοσιεύομεν τὴν αὐτὴν ὕλην, τῆς ὁποίας ὁ ἀρμόδιος καιρὸς ἦτο νὰ δημοσιευθῆ τὸν Μάρτιον ὁπότε συνετάχθη, ἀλλὰ τὴν δημοσιεύομεν καθὸ ἀρμοδιαν ὡς ἐκ τῆς φύσεώς της εἰς πάντα καιρὸν, καὶ διὰ νὰ κρίνῃ τὸ κοινὸν περὶ τῶν κατ' αὐτῆς παραδόξων παρεξηγήσεων, καὶ διὰ νὰ μὴ ἔχωσιν ἀφορμὴν οἱ ἀντενεργοὶ νὰ εἴπωσιν, ὅτι ὑπῆρχέ τι πρότερον τὸ ὅποτον ἐδίδε χώραν εἰς τὰς παρεξηγήσεις των. Μόναί δὲ τροποποιήσεις ἕνεκα τῶν συμβάντων ἐγένοντο.

ἁ. Ἡ ἀλλαγὴ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

β'. Ἡ σταθερῶς ἐν Ἀθήναις ἔκδοσις του καὶ

γ'. Ἡ ἀλλαγὴ τοῦ ἔκδοτου.

Μετηλλάξαμεν τὸ ὄνομα τοῦ Συγγράμματος, διότι δὲν ἀγαπῶμεν νὰ ἔχῃ Φανῆρι ἡ Ἑλλάς, ὡς διερμηνεύθη, καὶ νὰ δύναται καθεὶς νὰ τὸ σβύνη ὅταν θέλῃ· τὸ ἐθέσαμεν ὑπὸ τὴν προστασίαν ἐνὸς ἄστρου, ἀναρίθμητα ἄστρα καθωραϊζοῦσι τὸ οὐράνιον στερέωμα. Ὁ οὐρανὸς δὲν εἶναι δυσμενῆς ὡς οἱ δυνατοὶ τῆς γῆς, οὐδὲ φοβεῖται τὴν ἐλευθεροτυπίαν, εἰς ἐναντίαν καθὸ ἔμπνευσίν του οὐράνιαν τὴν προστατεύει μάλιστα, ὡς ἅκεις πρόκειται περὶ

τῶν αἰωνίων αὐτοῦ ἀληθειῶν. τὸ ἄστρον ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τῆς γῆς διὰ νὰ φθάσῃ νὰ τὸ σβέσῃ καθεὶς, καὶ φέγγον καλῆτερα παρὰ ἓνα Φανὸν, ἴσως φωτίζει τὰς ἐσκοτισμένους τινῶν διανοίας ἐπ' ἀγαθῇ τῆς δυστυχοῦς ἀνθρωπότητος.

Ἡ ἐν Ἀθήναις σταθερὰ ἔκδοσις τοῦ συγγράμματος σκοπὸν ἔχει νὰ τὸ θέσῃ ὑπὸ τὸ κράτος θεμελιωδῶν νόμων, πρεστατεούντων τὴν ἐλευθεροτυπίαν· τὸ πιεστήριον ἔχει ἀνάγκην μιᾶς σπιθαμῆς γῆς, ἀλλὰ γῆς ἐλευθέρως. Ἡ καρδιά ἡμῶν πάλλει. Μὲ ὀρθωμένας τρίχας ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν ἐγείρομεν σήμερον τὸ πιεστήριον ἡμῶν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου ἐδάφους. Ποτὲ ἴσως δὲν ἠσθάνθημεν τὴν ἀξίαν τῆς ἐλευθερίας, ὡς εἰς τὴν αἰσθαντικὴν περίστασιν ταύτην.

Πατρίς, Πατρίς! γῆ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δόξης! ὅσα καὶ ἂν σὲ περιβρέχωσι πολύτιμα αἵματα μαρτύρων· ὅσα καὶ ἂν ὑπέστης ἀνήκουστα δεινὰ, εἶναι μηδὲν ὡς πρὸς τὰ οὐράνια τῆς ἐλευθερίας ἀγαθὰ, τὰ ὁποία ἀπολαύεις· εἶσαι ναί, ἀκόμη δυστυχῆς, ἀλλὰ καὶ συλλογίζεσαι, καὶ ὁμιλεῖς καὶ γράφεις ἐλευθέρως, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ διὰ νὰ φθάσῃς μίαν ἡμέραν, φιλότατη Πατρίς, εἰς τὸν εὐτυχῆ προορισμὸν σου!

Ἐν τῷ λοιμοκαθαρητηρίῳ τῆς Σύρου ἔγραφον

Ὁ ἘΚΔΟΤΗΣ.

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ.

Αἱ μεγάλαὶ ἰδέαι καὶ τὰ μεγάλα ἔργα ἀρμόζουσι βεβαίως εἰς εὐρυχώρους οὐρανοὺς, εἰς μεγάλους Κόσμους. Ἡ Μεσόγειος, ἀρχαία μητρόπολις τοῦ Κόσμου, γῆ τῆς δόξης καὶ τῆς ἐλευθερίας, αὐτὴ ἡ ἄσβεστος ἐστία τῶν φώτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, παρουσιάζει τὸ αἰώνιον ἀμφιθέατρον τῆς οἰκουμένης, περίξ τοῦ ὁποίου κἀθηνται ζηλότυποι θεαταὶ ὅλοι οἱ αἰῶνες, ὅλα τὰ ἔθνη, καὶ προσφέρουσι τὸν φόρον τοῦ θαυμασμοῦ των εἰς τῆς φύσεως τὸ γητευτικὸν καὶ μυστηριῶδες τοῦτο μεγαλεῖον. Ὑπὸ τὸν οὐ-

ρανόν τοῦτον ἀνυψούμενος ὁ Φανὸς τῆς Μεσογείου σκοπὸν ἔχει ἐν μέσῳ τῆς παγκοσμίου διανοητικῆς πάλης, νὰ δεῖξῃ εἰς ὅλα τὰ περιστοιχοῦντα ἡμᾶς ἔθνη, καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐμπεριεχομένας εἰς τὴν Μεσόγειον ἀνθρωπίνους κοινωνίας τὴν ἀσφαλῆ τῆς σωτηρίας των ὁδόν, τὸ ἀληθὲς στάδιον τῆς δόξης τῶν Ἑθνῶν, καὶ τὸν ὄρμον τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας τῶν λαῶν, συμφῶνως μὲ τὴν εὐούλησιν τῆς εἰμαρμένης.

Πλήρης ἀφοσίωσις καὶ ὑποταγὴ εἰς τοὺς θεσμοὺς παντὸς εὐνοουμένου ἔθνους, σέβας πρὸς τὴν θρησκείαν, ἐνοουμένης πάντοτε τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως, καὶ ἀκριβοῦς διατήρησις τῶν κοινωνικῶν καθηκόντων, εἶναι τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ παντὸς λογικοῦ ἀνθρώπου, παντὸς συνετοῦ καὶ κοινωφελοῦς πολίτου, τὰ μέρη μὲ τὸν καιρὸν ἀπαρτίζουσι φυσικῶς τὸ ὅλον τοῦ ὑγειοῦς ἀνθρωπίνου κόσμου, ἢ δὲ πρόοδος καὶ τελειοποιήσις τῶν Ἑθνῶν, ἔχει τὴν ἡλικίαν τῆς, ἔχει τὸν καιρὸν τῆς. Ἄς ἀναπτυχῶσιν αἱ κοινωνίαι, ἄς συμβαδίσωσιν οἱ λαοὶ μὲ τὴν σιγανὴν ἀνάπτυξιν τῆς διανοητικῆς ταύτης βελτιώσεώς των, καὶ θέλουσιν φθάσειν ἐγκαίρως ἄνευ κοινωνικῶν ἐρημώσεων καὶ σπαραγμῶν εἰς τὸ προσφιλές τῆς εὐημερίας των σημείον.

Τοιοῦτος εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ προτιθεμένου περιοδικοῦ συγγράμματος ὑπὸ τὸ ὄνομα Ο ΦΑΝΟΣ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ.

Κύρια ἀντικείμενα καὶ θέματα τοῦ περιοδικοῦ τούτου συγγράμματος, συστηματικῶς συντασσομένου ὑπὸ συλλόγου πολιτικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἀνδρῶν θέλουσιν εἶσθαι

α. Τὰ κατὰ τὴν Ἑλλάδα.

β. Ἡ πολιτικὴ συγκίνησις καὶ ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις τῶν διαφόρων δογμάτων καὶ τοῦ κλήρου τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας.

γ. Αἱ Κυβερνήσεις καὶ οἱ λαοὶ τῶν διαφόρων Χριστιανικῶν ἐπικρατειῶν.

δ. Ἐπιθεώρησις ἐφημερίδων ἐν γένει.

ε. Ἡ ἀναστροφὴ τῶν γυναικῶν καὶ ἡ ἐπιρροὴ αὐτῶν εἰς τὴν Πολιτικὴν κοινωνίαν.

ς. Ἡ ἀνάπτυξις καὶ πρόοδος τοῦ ἐμπορίου.

ζ. Ἡ διεξαγωγὴ τῶν δικαιωμάτων τῶν εἰς ξένα κράτη παρεπιδημούντων Ἑλλήνων.

η. Χιακά, ἢ τὰ περὶ Χίων ἐν γένει καὶ μερικῶς.

θ. Διάφορα ἄρθρα ἐπιστημονικὰ, βιομηχανικὰ, Φιλολογικὰ, καὶ εἴτι ἄλλο ὠφέλιμον καὶ ἀξιοπεριέργον.

Τὸ Σύγγραμμα τοῦτο θέλει ἐκδίδεσθαι εἰς Ἀθήνας ἅπαξ τοῦ μηνὸς εἰς φυλλάδιον συγκεείμενον ἐκ τριῶν περίπου τυπογραφικῶν φύλλων.

Ὅσα κύρια ἄρθρα ἢ ἄλλαι εἰδήσεις δύναται νὰ ἐνδιαφέρωσι τὴν φωτισμένην Εὐρώπην θέλουσιν ἐκδίδεσθαι καὶ εἰς Γαλλικὴν Γλῶσσαν.

Ὅσα ἄρθρα ἀφορῶσι γενικὰς ἐπιστημονικὰς καὶ πολιτικὰς θεωρίας εἶναι δεκτὰ καὶ καταχωροῦνται δωρεὰν εἰς τὸ Σύγγραμμα τοῦτο· ἐπομένως οἱ συντάκται των δύναται ἐλευθέρως νὰ τὰ διευθύνωσι διὰ τῶν κατὰ τόπους ἀνταποκριτῶν των.

Ἡ ἐτήσιος πληρωμὴ προσδιορίζεται διὰ μὲν τοὺς συνδρομητὰς τοὺς εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ Τουρκίαν δίστηλα τρία, διὰ δὲ τὰ λοιπὰ μέρη δίστηλα τέσσαρα, πληρωτέα μετὰ τὴν παραλαβὴν τοῦ πρώτου φυλλαδίου, τὸ ὅποιον θέλει διανεμηθῆ περὶ τὰ τέλη τοῦ τρέχοντος Μαρτίου.

Αἱ συνδρομαὶ γίνονται παρὰ τοῖς κατὰ πόλεις ἀνταποκριταῖς τοῦ Φανοῦ τῆς Μεσογείου.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν 4. Μαρτίου 1844.

Οἱ ἐκδόται.

ΑΙ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΛΑΟΙ

H

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Οι οὐράνιοι κόσμοι ἡρεμοῦν ἢ αἰδίου κινήσις τῆς φύσεως ἐξακολουθεῖ ἀτάραχος, ἢ αἰωνία τάξις τοῦ παντός ἀπαρασάλευτος μένει, καὶ μόνον ἢ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ὡς κλυδωνιζομένη θάλασσα αἰετοῦτε συνταράσσεται· μόνον ἢ ἀνθρώπινος γενεὰ ἐνοχλεῖ τὴν φύσιν. Τί ἐπιδιώκει κατόπιν ὄλων τῶν αἰῶνων ἀνήσυχος ὁ ἐπίγειος λαός! Ἔως πότε θέλουσιν ἐπιβαρύνει τὰς ἀκοὰς τοῦ Ἰψίστου οἱ αἰῶνιοὶ γογγυσμοὶ τῆς γῆς! Πότε ἢ ἀνθρώπινος κοινωνία θέλει φθάσει εἰς τὸν μεγάλον αὐτῆς προορισμόν;

Καθὼς ἢ μεγαλοεργὸς φύσις διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων ρήξεων τῶν συγκρουομένων στοιχείων τῆς παρήγαγε βαθμηδὸν ἀπὸ τὸ ἀκατέργαστον χάος αὐτὸ τὸ τέλειον τοῦ παντός φαινόμενον, εἰς τὴν θεάν τοῦ ὁποῦ ἐξίσταται ὁ ἀσθενὴς τοῦ ἀνθρώπου λογισμὸς, μὲ σπαραγμοὺς ὁμοίους, μὲ ὅμοιον βῆμα ἔμελλε φαίνεται, νὰ προχωρῇ καὶ ἢ πολιτικὴ τελειοποίησις τοῦ γιγνέου κόσμου. Ἀφ' ἧς αἱ ἀνθρώπινοι κοινωνίαι ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὸν ἀληθῆ τῆς φύσεως σκοπὸν, καὶ περιεπλανήθησαν εἰς μυρίας πολιτικὰς παραφορὰς κ' εἰς ζοφερὰς προλήψεις, ἢ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ἐν χάος ἐπαρουσίαζε κοινωνικὸν διὰ πολλοὺς αἰῶνας· αἱ δὲ ἐμφύλιοι συγκρούσεις, οἱ θρησκευτικοὶ πόλεμοι, αἱ κατακτητικαὶ μαγαίαι, αἱ φρικταὶ σφαγαὶ καὶ αἱματοχυσίαι, αἵτινες ἐπλημμύρησαν τὴν γῆν, ὑπῆρξαν ἐπίσης οἱ ἀλλεπαλλήλοι κοινωνικοὶ σπασμοὶ, αἱ θλιβεραὶ δοκιμασίαι ἐκεῖναι, δι' ὧν ἔμελλε νὰ παραχθῇ ἡ ὀδύουσα πολιτικὴ κατάστασις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Ὅπότεν ὁ ἀνυπόμονος ἀνθρώπος διέληθ' ἐν περιέργῳ βλέμματι τὰς πολυειδεῖς φάσεις τοῦ μεγάλου παρελθόντος, ἐκπλήττεται διὰ τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ! Ἄλλ' ἤδη ἐσήμανεν ἢ ὥρα. Τὸ

σημεῖον τῆς πολιτικῆς τελειοποιήσεως τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν ἐδόθη· αἱ ἄλυσσοι πίπτουσιν αὐτόρρηκτοι ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν λαῶν· ἢ πολιτικὴ πλάνη ὑποχωρεῖ εἰς τὰς αἰδίους λάμψεις τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ὅλης ἐν γένει τῆς ἀνθρωπίνου φυλῆς τὰ στήθη ὡς ἐξ ἐνὸς ἠλεκτρισμοῦ πάλλουσιν προσεγγίζοντα τὸ τέρμα τῶν ἀξιοδακρύτων σπαραγμῶν, τῶν κοινωνικῶν συμφορῶν τοῦ κόσμου.

Ἴδετε τὴν Μεσόγειον. Ἡ πολιτικὴ μεταβολὴ τοῦ Σεπτεμβρίου τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξεν ἐξαισίον καὶ πρωτότυπον φαινόμενον, τὸ ὁποῖον ἔφερε θάμβος εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς καὶ ἐκπλήξιν εἰς αὐτοὺς τοὺς θρόνους· ἀλλ' εἶναι συνέπεια τῆς προόδου τῆς κοινωνικῆς τελειοποιήσεως τῆς Οἰκουμένης. Ἀνηγέρθησαν περιοδικῶς Κραταῖα ἔθνη, ἐμεγαλύνθησαν διάφοροι λαοί, ἀλλ' ἔφερον ἐν ἑαυτοῖς τὰ σπέρματα τῆς ὀπισθοδρομήσεως, τῆς πτώσεως, τῆς διαλύσεως τῶν, καὶ ἢ ἀτυχῆς ἀνθρωπότης ἐπανερχομένη συνεχῶς εἰς τὴν φυσικὴν κατάστασιν αὐτῆς μεταβάλλετο ὡς καὶ πρότερον εἰς χάος. Ἡ εὐνομία, τὰ φῶτα, ὁ πολιτισμὸς περιωρίζοντο εἰς τινὰς γωνίας τῆς γῆς, ἐνῶ εἰς τὰς ἀχανεῖς ἐκτάσεις τῆς οἰσκοτεινοῦ αἰῶνος ἐκυφοῦρον τὴν βαρβαρότητα καὶ τὴν θηριωδίαν, αἵτινες ἐξογκούμεναι μὲ τὸν καιρὸν, ἐπλυμύρουν ὡς χεῖμαρροι καὶ κατέκλειον ἀναλγήτως τὰ ἐστίας τοῦ πολιτισμοῦ, τοὺς ναοὺς τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας· ἔλειπε τὸ μέτρον τῆς παγκοσμίου συνεννοήσεως· ὁ ἥλιος τῆς δημοσιότητος δὲν εἶχεν ἀνατελεῖ εἰσέτι· ἀλλὰ σήμερον, ὅτε ὑπὸ τὴν ἐπιβροχὴν τοῦ ἀδύτου φωτὸς τούτου, ἢ ἀνθρώπινος φυλὴ συνεννοεῖται κατὰ πᾶσαν στιγμὴν μὲ ἐν μόνον βλέμμα· ὅτε εἰς πᾶν βῆμα τοῦ πολιτισμοῦ ἀναφύονται λαοὶ νέοι, ἔθνη νέα, αἱ κοινωνίαι ἅπασαι συνδέονται σιωπηλῶς δι' ἀρρήκτου δεσμοῦ, καὶ συμβαδίζουσιν ἀνεπιστραπτῆ, ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τὸ αὐτὸ αἶσθημα, ἀπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ἀπὸ μίαν μόνην ιδέαν τῆς κοινῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν, τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας·

Ἰπὸ τὴν θεάν ἐμπνευσιν ταύτην ὁ ἐνδοξότερος λαὸς τῆς γῆς,

ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος, ἐτόλμησε τὸ εὐγενές ἐκεῖνο ἄλμα τῆς Γ'. Σεπτεμβρίου, καὶ ἔδωκε τὸ μάθημα τῆς ἀναϊμάκτου πολιτικῆς μεταβολῆς εἰς ὅλα τὰ ἔθνη, εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας.

Ἄν καὶ ἡ πολιτικὴ μεταβολὴ αὕτη ἀπησχόλησεν ἤδη δι' ἱκανὸν καιρὸν ὅλα τὰ πνεύματα, ὅλον τὸν περιοδικὸν τύπον, καὶ τὰς Κυβερνήσεις διαφόρων ἐπικρατειῶν, καὶ ἂν ἐξηντηλήθη πᾶσα ὕλη, πᾶσα ἰδέα ἐπὶ τοῦ σοβαροῦ καὶ περιέργου ἀντικειμένου τούτου· μολοντούτο ἐπειδὴ πᾶσα ἰδέα, ἥτις ἀφορᾷ τὴν συζήτησιν τῶν κοινωνικῶν δικαιωμάτων, δὲν ἀντηγεῖ ματαίως εἰς τὴν καρδίαν τῆς ἀνθρωπότητος ὁσάκις καὶ ἂν ἐπαναληφθῆ, καὶ ἐπειδὴ πᾶς ἄνθρωπος ἀπὸ ἀνεξήγητον πρόληψιν, ἢ ἀδυναμίαν, τὸν πρῶτον τῆς καρδίας του παλμὸν, τὸν πρῶτον στοχασμὸν του ὀφείλει πάντοτε εἰς τὴν ἱεράν τῆς γεννήσεώς του γῆν, ἀπονέμοντες τὸν ἱερόν τουτον φόρον καὶ ἡμεῖς, φέρομεν ὡς πρῶτον σπουδαῖον θέμα ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν ὅλου τοῦ κόσμου τὴν διεξαγωγὴν τῆς πολιτικῆς ταύτης μεταβολῆς τῆς Ἑλλάδος.

Πρώτην φοράν μετὰ εἴκοσιν αἰῶνας ἔμελλε σήμερον νὰ συναπαντηθῆ εἰς τοὺς βράχους τῆς Πηνυκὸς ἢ βραχνῆ πολιτικοῦ ῥήτορος φωνῆ, μετὰ τὴν καταπληκτικὴν φωνὴν τοῦ Φωκίωτος καὶ τοῦ Δημοσθένους. Ὅσάκις τὸ ψυχρὸν τοῦ ὀδοιπόρου ὄμμα ἐφέρετο ἄλλοτε ἡλιθίως ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ἐκεῖνου βήματος τῆς Οἰκουμένης, ἢ δύνατο ἄρα οὗτος νὰ ἰδεασθῆ, ὅτι ἔμελλέ ποτε νὰ ἀντηγήσῃ καὶ πάλιν ἀπὸ τὰ ὑπαιθρα ὕψη του ἢ συζήτησις τῶν ἐθνικῶν ἐλευθεριῶν τοῦ κόσμου; Ὁ περιηγητὴς προβαίνων αἰφνιδίως σήμερον ἤθελε νομίζει, ὅτι ὀνειρεύεται ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν, ἢ ὅτι βλέπει περιϋπταμέναις τὰς ἐνδοξοὺς σκιὰς τοῦ μεγάλου ἐκεῖνου τύπου, καὶ ἐξαικονίζουσας εἰς ἀνάμνησιν τὸ ἀρχαῖον αὐτῶν πολιτικὸν θέατρον, τὴν ἀρχαίαν εὐκλειάν των. Ναί, εἰς τὰς Ἀθήνας σήμερον ὄχι πλεόν διηρημέναί αἱ πολυάριθμοι πολιτεῖαι ἐκεῖναι, οὔτε μόνος ὁ ἀρχαῖος τῶν Ἀθηνῶν λαός, ἀλλὰ σύσσωμον τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ἀναγεννηθὲν ἀπὸ τὴν αἱματόφυρτον κόνιν του, συνῆλθε σήμερον ἐκεῖ, καὶ γοργὸν συστρέφον ἐπὶ τῆς ὑψηλίου βλέμμα, ἐκάθησεν ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ Περ-

θενῶνος, ἔχων συνέδρους του τοὺς ἱστορικοὺς αἰῶνάς του καὶ τοὺς μεγάλους στοχασμοὺς τοῦ Σόλωνος καὶ τοῦ Λυκούργου, διὰ νὰ καταβάλλῃ τὰ θεμέλια τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν του, ὑπὸ τὸ ἀδιάσειστον κράτος, τῶν ὁποίων ν' ἀναπτυχθῆ μετὰ τὸν καιρὸν τὸ φυσικὸν του μεγαλεῖον.

Ἄλλ' ὑπάρχει μία ἰσχυρὰ συνεννόησις ἐπὶ τῆς γῆς, ἢ διεξάγουσα σήμερον τὰς τύχας τῶν ἐθνῶν, καὶ αὕτη ἔμελλε βεβαίως νὰ συγκινηθῆ εἰς τὸ κοινωνικὸν φαινόμενον τούτο. . . ! Διὰ τί αἱ Κυβερνήσεις ὡς ἐκ συνθήματος κυριεύονται ἀπὸ ἀνησυχίαν ὁσάκις λαὸς τις ζητεῖ τὴν ἐλευθερίαν του, ἢ βουλεύεται περὶ τῆς ὑπάρξεώς του; ἢ ἀνησυχία αὕτη ἢ προέρχεται ἄρα ἀπὸ συνετὴν πρόνοιαν ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς κοινῆς εἰρήνης, ἢ ἀπὸ ἐπιμονον ἀνταγωνισμὸν πρὸς συντήρησιν τῆς ἰδίας των ὑπεροχῆς καὶ τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐπιβροῆς των;

Ἵπάρχουσι ἀνθρώποι, οἵτινες φρονοῦσιν, ὅτι ἀρετὴ τοῦ πολιτικοῦ λόγου εἶναι ἡ ὑπόκρισις, ἢ ἡ πλαγία καὶ ἀμυδρὰ ἐξήγησις μιᾶς ἰδέας, ἢ ἡ περιφραστικὴ ἔκφρασις μιᾶς ἀληθείας ὁμολογοῦμεν, ὅτι προκειμένου λόγου περὶ ἀληθειῶν, καὶ ἀληθειῶν αἰωνίων, καὶ ὑπὲρ τῶν ἱερῶν δικαιωμάτων τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος, δὲν ἐνασμενίζομεθα ποσῶς τὸ διπλωματικὸν σύστημα τοῦτο· ἐξ ἐναντίας φρονοῦμεν ὅτι, ἢ ἀλήθεια ἀπόβροια τῆς ἀπάτου χρηστότητος τοῦ αἰωνίου, ἐκφραζομένη δεόντως, ἐκφραζομένη ἐν καιρῷ, εἶναι ἡ πολυτιμωτέρα ἀρετὴ, ἢτις φωτίζουσα ὡς πυρίνη στήλη τοῦ Μωϋσέως καὶ τοὺς λαοὺς καὶ τὰς Κυβερνήσεις, δύναται νὰ τὰς σώσῃ ἀπὸ τὸ βάραθρον, ὅπου ἀνεπαισθήτως τὰς ἀπώθει τὸ ψεῦδος καὶ ἡ πλάνη. Αἱ Κυβερνήσεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων συμπλέκονται ἤδη ἐκ τοῦ σύνεγγος εἰς τὸ πολιτικὸν περὶ Ἑλλάδος θέμα, καὶ παρουσιάζουσι σπουδαῖον πρόσωπον εἰς τὴν πολιτικὴν σκηνὴν αὐτοῦ τοῦ ἔθνους· ἢ ἀπατῶνται ἐνίοτε αἱ Κυβερνήσεις αὗται ὡς πρὸς τὴν ὑποίαν βαδίζουσι κατὰ τὴν Μεσόγειον πολιτικὴν ὁδόν, καὶ τότε εἶναι ἀρετὴ νὰ τὰς φωτίσῃ τις μετὰ τὴν δᾶδα τῆς ἀληθείας εἰς τὰς χεῖρας· ἢ βαδίζουσιν ἐν γνώσει, καὶ πάλιν καὶ τότε εἶναι

γενναιοψυχία, είναι ἀρετὴ διὰ τὴν ἐκφράση ἢ πάσχουσα κοινωνία ὅ,τι ἐνδομύχως αἰσθάνεται. Διὰ τὴν μὴν ἐκφράσωμεν ἐγκαίρως μίαν ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν ὁ χρόνος μετ' οὐ πολὺ θέλει διδάξει; Ἄλλ' ἴσως ἀφ' οὗ πρότερον ἀποτεφρώσει τὰς πόλεις, καὶ ἐρημώσῃ τὰς κοινωνίας καὶ μεταβάλλῃ τὰς πολιτείας ἢ πολιτικὴν πλάνην!

Ἰπάρχει αἰώνιος ὁ μεταξὺ τῶν Κυβερνήσεων καὶ τῶν λαῶν ἀνταγωνισμὸς, καὶ ὁ ἀνταγωνισμὸς οὗτος, μακρὰν τοῦ νὰ προάξῃ τὰς κοινωνίας εἰς τὴν τελειότεραν αὐτῶν ἀνάπτυξιν, ἐπέφερον πολλάκις ἐξ ἐναντίας τὸν κατακλισμὸν καὶ τὴν καταστροφὴν των. Αἱ Κυβερνήσεις παρεγνώρισαν τὴν πραγματικὴν αὐτῶν ἐντολήν, τὸν ἀληθῆ ὀρισμὸν των, καὶ οἱ λαοὶ πολλάκις, μνησικακοῦντες διὰ τὰ φρικτὰ δυστυχήματά των, ἀπέπτυσαν τοὺς χαλινοὺς τῶν ἡπιωτέρων Κυβερνήσεών των. Δὲν ὑπῆρξεν ὁμως ποτὲ λαὸς, ὅστις νὰ μὴν ἠσθάνθη αὐτομάτως τὴν ἀνάγκην ὑπάρξεως τῆς Κυβερνήσεώς του.

Πᾶσα Κυβέρνησις πραγματικῶς ἰδὲν εἶναι ἢ ἀπόρροια τῆς κοινῆς συναίνεσεως ἐκάστης κοινωνίας; μία νόμιμος Κυβέρνησις ἰδὲν εἶναι τάχα τὸ ἠθικὸν ὃν ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον προσωποποιεῖ τὴν φυσικὴν τοῦ λαοῦ κυριαρχίαν, τὴν ὁποίαν ἐκουσίως πάντοτε παρακατέθεσεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ πλάσματός του αὐτὸς ὁ πλάστης τῆς Κυβερνήσεως λαὸς; Ἄλλ' αἱ Κυβερνήσεις καταχρασθεῖσαι τῆς ἱεραῆς παρακαταθήκης ταύτης, καὶ στρέψασαι αὐτὴν ὡς ὄπλα κατὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν κοινωνιῶν, ἐνόμισαν ὅτι διὰ τῆς ἀπολιθώσεως καὶ τοῦ ἐξανδραποδισμοῦ τῶν λαῶν ἠθελον θαδίσει ἀσφαλέστερον τὴν ὁποίαν ἐλαβον ὀλισθηρὰν ὁδὸν, καὶ ἠθελον παραβιάσει ἀτιμωρητὴ τῆς φύσεως τοὺς ἀναλλοιώτους νόμους; ἀλλ' οἱ ἰσχυρότεροι θρόνοι πίπτουν, ὅταν ἐγειρῶνται ἐπὶ τῶν ἐριπειῶν τῶν ἐθνικῶν ἐλευθεριῶν, τῶν κοινωνικῶν δικαιωμάτων.

Σκοπὸν δὲν ἔχομεν νὰ ἐφαρμόσωμεν εἰς τὰς φιλανθρώπους Κυβερνήσεις τῶν τριῶν ἰσχυρῶν δυνάμεων τοιαύτας ἀκαίρους ἴσως γενικὰς θεωρίας, ποριζομένας ἀπὸ τὴν πείραν τῶν αἰώνων,

καὶ αἱ ὁποῖαι ἐφαρμόζονται εἰς πάντας τοὺς καιροὺς καὶ εἰς ὅλας τὰς ὑποπιπτούσας εἰς τὰ τοιαῦτα ἐλαττώματα Κυβερνήσεις, ἀλλ' ἐνῶ κατὰ δυστυχίαν ὑπάρχει ὁ γενικὸς οὗτος μεταξὺ τῶν Κυβερνήσεων καὶ τῶν λαῶν ἀνταγωνισμὸς, ὑπάρχει καὶ ἕτερος, ὀλεθριώτερος διὰ τοὺς λαοὺς ἴσως, ὁ μεταξὺ τῶν ἰδίων δυνάμεων, ὅστις εἶναι κυρίως αὐτὴ ἢ φλογερὰ κατακτητικὴ ζήλοτυπία.

Ἡ Δίσις φέρουσα τὸ Σύνταγμα ἀνὰ χεῖρας ἐξ ἐνὸς μέρους, καὶ ἡ Ἄρκτος τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀφ' ἑτέρου, ἀμιλλῶνται εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς ὑφ' ἡλίου ἢ δὲ Μεσόγειος γίνεται πολλάκις τὸ θέατρον τῆς οἰκουμένης ταύτης πάλης. Αἱ τρεῖς Κραταὶ Δυνάμεις τῆς γῆς, αὐταὶ πανομοιότυπον τῆς ἀρχαίας Τριανδρίας τῆς Ῥώμης, συνεννοῦνται ἐνίοτε, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν τύχην τῶν ὑποδεστέρων ἐπικρατειῶν, τὰς ὁποίας Κυβερνῶσι κ' ἐπιρρεάζουσιν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, ἀντικρούονται ὁμως ὡςάκις προκείται περὶ τῶν μερικῶν φιλοδόξων καὶ κατακτητικῶν σκοπῶν των ἢ δὲ γῆ; ὡς ἄλλοτε ὑπὸ τὴν παγκόσμιον Κυριαρχίαν τῆς Ῥώμης, ὑπόκειται εἰς τὴν θελήσιν των, καὶ ἠδύναντο κατὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ διαθέσωσι περὶ αὐτῆς, ἐὰν ἦτο δυνατόν νὰ εὐρεθῶσι ποτὲ εἰς ἐντελῆ σύμπτωσαν καὶ ἀρμονίαν.

Αἱ ζήλοτυποι συγκρούσεις αὐταὶ ἐνίοτε σώζουσιν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καταστρέφουσι τὰς κοινωνίας· ἅμα ἠγήσῃ εἰς τὴν γῆν ἢ ἐκρηξίς κοινωνικοῦ τινὸς κρατῆρος, ὄμματα ὑποπτα καὶ δυσμενῆ ἐπιπίπτουσιν, ὡς ῥαγδαία χάλαζα, ἐναντίον ἀξιοδακρύτου λαοῦ, ὅστις ἐκτίθεται εἰς προφανῆ πολλάκις ἐξολοθρευμὸν διὰ τὴν ἀνάκτησιν τῶν φυσικῶν του δικαίων. Αἱ τρεῖς φιλάνθρωποι Δυνάμεις συνετέλεσαν ἀναντιρρόητως εἰς τὴν πολιτικὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ ἡ Ἑλλὰς δὲν δύναται ἄρνηθῆ μίαν εὐγνωμοσύνην, ἣτις συνδέεται μὲ τὴν ἰδίαν ὑπαρξίν της. Ἄλλ' ἅς ἐνθυμηθῶμεν τοὺς πρώτους τῆς ἐπαναστάσεώς της χρόνους. Ἡ Ἑλλὰς ἠγωνίζετο ἐναντίον τῶν ἐπιδρομῶν ὄλου τοῦ κόσμου. Αἱ Δυτικαὶ Δυνάμεις ὑπόπτυσαν τὸν ἀθώωτερον ὄλων τῶν ἀγώνων ὡς ἔνοχον ὑποκίνησιν τῆς Ἄρκτου. Τὸν ἐθεώρησαν

ὡς ἀπαίσιον σημεῖον γενικωτέρου πολιτικοῦ σεισμοῦ, καὶ τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη ἐξηκόντισαν θλέμματα ὀργίλα κατὰ τῆς κλεινῆς αὐτῶν μητρὸς τῆς γῆς ἐκείνης, ἀπὸ τῆς ὁποίας τὸν δύοντα ἥλιον ἐκθερμανθέντα ἄλλοτε, ἀνεβλάστησαν αὐτὰ ἔθνη φαεινὰ καὶ γιγαντιαῖα, ἕωσὺ οἱ εὐαίσθητοι λαοὶ συνεκινήθησαν ἀπὸ τὴν ἡρωϊκὴν καρτεροφυχίαν ἐνὸς παλαίοντος μὲ τὴν τύχην τοῦ λαοῦ, καὶ ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία, ἐξελθοῦσαι ἀπὸ τὴν ἀπάτην των, συνήνωσαν τὰς εὐγενεῖς αὐτῶν προσπάθειας μὲ τὴν ἀφιλοκερδῆ συμπάθειαν τῆς Ῥωσσίας, καὶ ἀπέδωκαν εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τὸ εὐκλεές τοῦτο ἔθνος.

Ὅμοια περιστατικά, τοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος ζηλότυποι τῆς Ἀγγλίας ὑπόνοιαι συνώδευσαν καὶ σήμερον τὴν πολιτικὴν αὐτὴν μεταβολὴν τῆς Γ'. Σεπτεμβρίου τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἀγγλία, ἥτις ἐθεώρει μὲ ἀπάθειαν τὴν δεκαετῆ κατάθλιψιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, προφασίζομένη, ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐπεμβῆ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐνὸς ἀνεξαρτήτου κράτους, εἰς τὴν προκειμένην περίπτωση, ἐπιλαθομένη τῆς πολιτικῆς ταύτης ἀρχῆς, ἐπεμεῆκεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς διὰ μόνην τὴν ιδέαν, ὅτι Ῥωσσικὸς δάκτυλος ὑπέκίνησε καὶ ταύτην τὴν φορὰν τὴν πάσχουσαν Ἑλλάδα· καὶ πρὶν ἀκόμη συγκροτηθῆ ἡ ἔθνοςυνέλευσις, ἡ Δύναμις αὕτη διέγραψε ῥητῶς τὸν κύκλον τῶν ἐργασιῶν της, ὡς ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Λόρδου Ἀβερδῆνου, πρωθυπουργοῦ τῆς Ἀγγλίας πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις Πρέσβην της.

Ἄλλ' ἦτον ἄρα ἡ Ῥωσσία, ἥτις ὑπέκίνησε τὴν Ἑλλάδα καὶ ταύτην τὴν φορὰν; δὲν ἦτον αὕτη ἡ ἄθωοτέρα καὶ εὐγενεστέρα ἐπίσης, ἥτις ἐφάνη ποτὲ εἰς τὴν γῆν, μεταβολή; καὶ ἂν ὑποτεθῆ μία ἔμπνευσις εἰς τὴν μεταβολὴν ταύτην Ῥωσσικὴ. Ἐπράχθη τι λυπηρὸν ἴσως ἱκανὸν νὰ ἐφελκύσῃ τοσαύτην ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλίας ἀντίθετον σπουδὴν, ὡς ἂν ἐμελλε νὰ κατασβέσῃ αὕτη ὀλεθρίαν τινὰ πυρκαϊάν; δὲν ἦτο τοῦτο ἡ ἀπελευθέρωσις ἡ σωτηρία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ; ἢ ἡ μεταβολὴ τοῦ Σεπτεμβρίου ἀποδομένη εἰς τὴν Ῥωσσίαν φέρει βεβαίως μεγίστην δόξαν εἰς αὐτὴν, καὶ ἡ Ἀγγλία ὡς ἐπραξε καὶ ἡ Γαλλία, χειροκροτοῦσα τὸ

ἔφος τῆς φιλανθρωπίας, ἥτις ἐχαρακτήρισεν τὴν πράξιν αὐτὴν καθ' ἑαυτήν, ὥφειλε νὰ συνενώσῃ ἀσμένως τὰς εὐγενεῖς μερίμνας της πρὸς τὴν αἰσίαν ἀποπεράτωσιν τοῦ γενναίου τῆς Ἑλλάδος αὐτοῦ σκοποῦ, χωρὶς νὰ προσβάλλῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν της, ἐπεμβάιουσα εἰς τὸν ἐσωτερικὸν αὐτῆς ὀργανισμόν, καὶ χωρὶς νὰ περιστείλῃ τὴν ἐλευθερίαν της, ἐνεκεν ἀκαίρου ζηλοτυπίας, ἢ μᾶλλον προσποιουμένης συμπαθείας ὡς πρὸς τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν τῆς ἀναξιοπαχούσης ἀνθρωπότητος. Παράδοξον φαινόμενον! Ἡ Ῥωσσία, ἥτις διεβάλλετο πάντοτε ὡς πρεσβέουσα τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀπολυτισμοῦ ὑποβλέπεται ἤδη ὡς ἐνθαρρύνουσα πρὸς τὴν ἐλευθερίαν των τοὺς πάσχοντας λαοὺς, ἡ δὲ Δύναμις ἐκείνη, ἥτις ἐσεμνύετο ὡς ὁ τύπος τῶν ἀνθρωπίνων ἐλευθεριῶν, καταπολεμεῖ ἐκ τοῦ συστάδην σήμερον τὰς ἐθνικὰς ἐλευθερίας! Παρουσιάζονται ἐνίοτε περιστάσεις κρίσιμοι, καθ' ἃς ἀναπτύσσονται τῶν ἔθνων οἱ ἀληθεῖς χαρακτῆρες. Αἱ τρεῖς κραταιαὶ Δυνάμεις, ὑπὸ γενικὴν ἐποψίν λαμβανόμεναι, θεωροῦνται ὡς συντελέσασαι εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος ἐπίσης; ἀλλ' ἐάν τις τολμήσῃ νὰ συγκρίνῃ μερικώτερον τὰ τε αἰσθήματα καὶ τοὺς στοχασμοὺς αὐτῶν ἀναπτυχθέντας μάλιστα εἰς τὴν παρούσαν ἐποχὴν, θέλει εὐρεθῆ εἰς τὴν πλέον δεινὴν ἴσως θέσιν διὰ νὰ ἐκφράσῃ ὄλην τὴν ἀλήθειαν, καὶ ν' ἀποδώσῃ πλήρη ὅπου ἀνήκει δικαιοσύνην.

Διάφοροι βεβαίως εἶναι τῶν Δυνάμεων οἱ μεγάλοι στοχασμοί, οἵτινες συναπαντῶνται εἰς τὴν Μεσόγειον, καὶ κυρίως σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Μακρὰν τοῦ νὰ ἐπεμβῶμεν εἰς ἀντικείμενον, τὸ ὁποῖον θεωρεῖται ὡς τὸ σοβαρώτερον πολιτικὸν ζήτημα τοῦ αἰῶνος τούτου, ῥίπτομεν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιπολαίως ἐν μόνον ἐλέμμα καθ' ὅσον πρόκειται περὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ θαλασσοκράτις Ἀγγλία, ὡς ἐκ τῆς Ἐπτανήσου γειτνιάζει μὲ τὴν Ἑλλάδα μέχρι συμπλοκῆς· ἡ αὐτὴ θάλασσα περιβρέχει καὶ τὰ δύο κράτη· ἡ ἐπισηφελὴς σχέσις τῆς Ἑλλάδος αὐτῆ, ἡ γεωγραφικὴ θέσις της, ἡ ἠθικὴ ἐπὶ τῆς Μεσογείου ὑπεροχὴ της, τὰ ναυτικὰ πλεονεκτήματά της, ὅλα ταῦτα ἐνδιαφέρουσι μέχρι κατακτῆσεως τὴν ἰσχυρὰν Ἀγγλίαν· ὡς ἐκ τούτου τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος ὑποβλέπεται βεβαίως

ὡς ἀντίθετον εἰς τῆς Ἀγγλίας τοὺς μερικοὺς σκοποὺς· ἡ πρόοδος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐπαυξάνει τὴν δυσπιστίαν τῆς, καὶ πᾶσα ἰδέα ξένης ἄλλης ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἐπιβροῆς, ἐξάπτει ἐπὶ μᾶλλον τὰς ὑπονοίας καὶ τὴν ζηλοτυπίαν τῆς. Ἡ Φωτεινὴ Γαλλία γενναία προστάτις πάντοτε καὶ εὐκρινής, δὲν ἔχει θεδαίως κανὲν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ τόπου συμφέρον μερικόν, εἰμὴ τὸ εὐγενὲς συμφέρον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀφορᾷ τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὴν διατήρησιν τῆς κοινῆς ἰσορροπίας.

Ἡ Γαλλία ἀπὸ τὸ κοσμοσωτήριον τοῦτο πνεῦμα ὀδηγουμένη, συστρέφεται ὡς δύναμις οὐδετέρα μεταξύ τῶν δύο ἀντιζήλων Δυνάμεων, ἀγαπᾷ νὰ φέρῃ συμβιβαστικὸν διαιτητοῦ πρόσωπον, καὶ συνεννοῦται μετὰ τῆς Ἀγγλίας ὁπότε νομίζῃ ὅτι συντελεῖ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Γαλλία ὁσάκις ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ ὑπουργεῖον ἄξιον τῶν ὑψηλῶν τούτων αἰσθημάτων τῆς, συνεργεῖ ἀσφαλῶς τῶντι εἰς τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ εἰς τὴν εὐτυχίαν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ὁσάκις τὸ ὑπουργεῖόντης, ὀλίγον ἀγγίζον, ἀπατάται ὡς πρὸς τὰς περὶ Ἑλλάδος κρίσεις του, προστίθεται ὑπὲρ τὸ δέον εἰς τὴν Ἀγγλικὴν πλάστιγγα, καὶ ὑπερταῖ ἀνεπαίσθητως τοὺς μερικοὺς σκοποὺς τῆς Ἀγγλίας, πιστεύουσα, ὅτι συνεργεῖ εἰς τὴν εὐτυχίαν ἐνὸς τόπου, τοῦ ὁποῖου τὴν ἐνίσχυσιν καὶ τὴν δόξαν εὐκρινῶς ἐπιθυμεῖ.

Οἱ τελευταῖοι μάλιστα πολιτικοὶ συνδυασμοί, οἵτινες φιλοφρονητικῶς πως συνωμολογήθησαν μετὰ τῶν δύο ἰσχυρῶν αὐτῶν ἐθνῶν, ἐνεθάρρουν ἐπὶ μᾶλλον τὴν Γαλλίαν διὰ νὰ ἐμπιστευθῇ κ' εἰς ταύτην τὴν περίστασιν πλέον τοῦ δέοντος εἰς τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικὴν, ἐλητμόνησε φαίνεται οὕτως εὐκόλως ἡ Γαλλία τὴν μεγάλην ἐκείνην πολιτικὴν σκηνὴν τῆς Ἰουλιανῆς συνθήκης τῶν 1840, εἰς ἣν ἡ Γαλλία κατασταθεῖσα παίγιον τῆς Ἀγγλικῆς αὐτῆς πολιτικῆς, ἐπαρουσίασε τὸ λυπηρότερον πρόσωπον ἐνώπιον ὄλου τοῦ κόσμου· ἐλητμόνησεν ἀκόμη τὰς θαναύσους ὕβρεις τῆς θρασυδείλου Βαυαρίας κατὰ τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἐποχὴν, καὶ ἄγνοε ἡ Γαλλία ἴσως τῆς Βαυαρικῆς Αὐλῆς τοὺς σπασμοὺς, ὁσάκις ἀκούει νὰ προφέρηται τὸ περικλεῆς ὄνομα τῆς Γαλλίας.

Ἄλλ' ἐντοσούτω τοιοῦτοτρόπως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συνδυασμένη μετὰ τῆς Γαλλίας ἡ Ἀγγλία σκιαμαχεῖ κατὰ τὴν Ἑλλάδα, πλάττουσα φόβους πολιτικοὺς ἀνυπάρκτους, τοὺς ὁποῖους ἡ μεγαλόφρων Ῥωσσία δὲν ἐφρόνησε νὰ ἐμπνεύσῃ ποτὲ ὡς πρὸς αὐτὸν τὸν τόπον. Ἡ ἐπιβροῇ τῆς Ῥωσσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ἔφερον οὐδὲ δύναται νὰ φέρῃ ποτὲ ἐπίφοβον κανένα χαρακτῆρα· ἡ ἐπιβροῇ αὕτη εἶναι ἀθῶον γέννημα τῆς καλῆς πίστεως, τὴν ὁποίαν ἡ Ῥωσσία διετήρησεν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐξ ἀρχῆς· εἶναι ἀποτέλεσμα γενναίων εὐεργεσιῶν, τὰς ὁποίας μὲ τὰ πλέον εὐκρινῆ τῆς συμπαθείας αἰσθήματα ἐπεδαψίλευσεν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐν γένει. Καμμία δὲν μᾶς συνδέει ἰδιαιτέρα ἀφοσίωσις μὲ τὴν Δύναμιν τῆς Ἄρκτου, ἀλλ' ἔχοντες τὴν δικαιοσύνην πάντοτε ὡς ἀπαρασάλυτον βᾶσιν ἡμῶν, ἀναμνησκόμεθα ἱστορικῶν ἀληθειῶν, ὡς πρὸς τὴν περίστασιν ταύτην. Ἡ Ῥωσσία ὑπῆρξε φιλόστοργος τῶν Ἑλλήνων μήτηρ πολλοὺς χρόνους πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως αὐτῶν· ὑπῆρξε τὸ ἄστρον τῆς Ἑλπίδος τῆς ἐνδόξου ἐπιχειρήσεως αὐτῶν, καὶ τὸ ἄστρον καὶ ἡ παραμυθία Ἑλλήνων πολλῶν εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους. Ἡ Ῥωσσία πρώτη τέλος πάντων, μνησθεῖσα ἐν μέσῳ τῶν θριάμβων τῆς τοῦ ἀγωνιῶντος Ἑλληνικοῦ λαοῦ, κατέθεσε τὰ θεμέλια τῆς πολιτικῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ, καὶ ἐπεσφράγισεν εὐκλεῶς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος. Αὐταὶ εἰσὶν ἱστορικαὶ ἀλήθειαι, τὰς ὁποίας δὲν δύναται τις ποτε ν' ἀρνηθῇ, ἡ δὲ ἐπιβροῇ τῆς Ῥωσσίας ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἀπόβροια τηλικούτων ἀγαθοεργιῶν, εἶναι ἡ ἐκφρασις ἀθῶου καὶ ἱεροῦ δεσμοῦ, ἀμοιβαίων εὐγενῶν αἰσθημάτων.

Ἐπάρχει μέγα χάσμα μετὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ Ῥωσσίας διὰ ν' ἀποδοθῇ εἰς σκοποὺς δῆθεν κατακτητικῶς ἡ εὐγενὲς συμπάθεια αὕτη, καὶ εἶναι αὐτόχρημα πλάνη, ὅταν δι' ἄλλα ὑποκεκρυμμένα συμφέροντα ἀποδίδονται τοιοῦτοι σκοποὶ ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν τῆς Ῥωσσίας· ἂν δὲ ἡ Ῥωσσία δεικνύεται ἐνθερμος ὑπερασπιστῆς τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ λόγος εἶναι τόσῳ πλέον φανερός, καθ' ὅσον αὕτη δὲν ἀνέχεται νὰ ματαιωθῶσι τὰ κρυθέντα αἵματα ἐνὸς χριστιανικοῦ λαοῦ, οὐδὲ αἱ μεγάλαι θυσίαι, τὰς

ὅποιας ἢ ἰδία προσέφερον ὑπὲρ τοῦ δυστυχοῦς αὐτοῦ ἔθνους.

Ἡ πρὸς τὴν Ῥωσσίαν ἀφοσίωσις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ δὲν ἔλατ-
τόνει παντάπασι τὸ σέβας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ ὡς πρὸς
τὰς Εὐρωπαϊκὰς Δυνάμεις, εἰς τὰς ὅποιας ὀφείλει τὴν πολιτικὴν
αὐτοῦ ἀναγέννησιν ἐπίσης· ἀλλ' ὁ λόγος πρόκειται περὶ τῆς ἰδι-
αιτέρας διαγωγῆς τῶν Δυνάμεων αὐτῶν ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα.
Καὶ ὁ λόγος οὗτος μᾶς ἀναγκάζει ἤδη εἰς μίαν ἀσύμφορον ἴσως
παρέκθεσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνδίδομεν μὲ μεγάλῃν τῆς ψυχῆς
ἡμῶν θλίψιν.

Αἱ Εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις ἐν γένει δὲν ἔχουσι θεθαίως κανὲν
συμφέρον εἰς τὴν κατάθλιψιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ εἰς τὴν
δυστυχίαν αὐτοῦ τοῦ ἔθνους. ἐξ ἐναντίας μάλιστα συναμιλλώμεναι
ἔδωκαν τοσαῦτα δείγματα τῶν ἀγαθῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος αἰσ-
θημάτων αὐτῶν, καὶ ἐφιλοτιμήθησαν ἐκ παντὸς τρόπου διὰ ν' ἀ-
ποκτήσωσι δικαιώματα εὐγνωμοσύνης καὶ ἀγάπης εἰς τὴν καρ-
δίαν τοῦ λαοῦ τούτου· ἀλλ' αἱ Δυνάμεις αὗται ἀπατῶνται ὡς πρὸς
τοὺς τρόπους, δι' ὧν νομίζουσι νὰ ἐξακτῆσωσι τὴν ἐπιβρόχην αὐ-
τῶν, καὶ μάλιστα ἐπιβρόχην ὡς ἐνοεῖ ἡ Ἀγγλία ἀποκλειστικὴν
ἐπὶ τῆς Μεσογείου, ἀποκρούουσα τῆς Ῥωσσίας τὴν ἐπιβρόχην, τὴν
ὁποίαν φοβεῖται· ὁ τρόπος τοῦ συλλογίζεσθαι τῶν Εὐρωπαϊῶν
διαφέρει πολὺ ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ συλλογίζεσθαι τῶν λαῶν
τῆς Μεσογείου, καὶ ἴσως ὁ δεῦτερος εἶναι ὁ φυσικώτερος.

Ἡ Ἀγγλία βαδίζουσα δρόμον ἀντίστροφον ὡς πρὸς ἐκεῖνον
τῆς Ῥωσσίας, νομίζει, ὅτι διὰ τῆς διαφορᾶς τῆς θρησκείας καὶ
διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν αὐτῶν, θέλει ἐπι-
φέρει εἰς τὴν Μεσόγειον μίαν ὁμοιόμορφον κατάστασιν μ' ἐκεῖνην
τῶν δυτικῶν ἐπικρατειῶν, καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ μέσου νὰ συνδέσῃ
αὐτὴν ἀσφαλέστερον μὲ τὸν ἑαυτὸν τῆς· ἀλλ' ἡ Ῥωσσία ἀφ' ἐτέ-
ρου, βαδίζουσα δρόμον πάντοτε ὀρθότερον, σέβεται τὴν ἱεράν
θρησκείαν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐνισχύει τὴν ἀκεραιότητά αὐτῆς,
τὴν δὲ φρόνιμον ἐλευθερίαν τῶν ἐκ παντὸς νομίμου τρόπου ἐν-
θαρρύνει· ἀλλ' ἡ Ῥωσσία εἶναι κράτος δεσποτικὸν ἀντιπαρθε-
πουσίῃ οἱ ἐνθερμοὶ τῆς Ἀγγλικῆς πρακτικῆς θιασῶται· Ποία

τάχα μέλλοις ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἂν ἡ Ῥωσσία εἶναι κράτος,
ὡς λέγουσι, δεσποτικόν; μήπως ὁ δεσποτισμὸς αὐτῆς ἀπὸ τὰ
βάθη τῆς Ἄρκτου θέλει τάχα ὑψωθῆ καὶ νὰ χυθῆ ὡς θάλασσα
διὰ νὰ κατακλύσῃ τὴν Ἑλλάδα; μήπως εἶναι ἀσυγχώρητον διὰ
νὰ δεχθῆ ἀπὸ τὰς εὐεργετικὰς χεῖρας γενναίου κράτους, δεδούσθω
καὶ δεσποτικῶ; τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐν ἔθνους; εἶναι θεθαίως ἀ-
διάφορον ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα ὅ,τι πράττει ἐντὸς τοῦ ἰδίου κρά-
τους τῆς ἢ μεγαλοπράγμων Ῥωσσία· ἀρκεῖ ὅτι αὕτη εὐεργετῇ
πραγματικῶς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς εἰλικρινῶς
ἐπιθυμῇ καὶ ὑποστηρίξῃ. Ἡ Ῥωσσία δικαία καὶ ἀγχινοῦς πάν-
τοτε, μακρὰν τοῦ νὰ θέλῃ διὰ νὰ συναρτήσῃ τὰ ἔθνη εἰς ἑαυτὴν
διὰ τοῦ εἶδους τῶν ἰδίων αὐτῆς νομοθεσιῶν, ἀκολουθοῦσα μὲ σύνε-
σιν τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς, τὰς ὅποιας ἔθεσεν ὁ πάνσοφος νομοθέ-
της τῆς φύσεως, παραδέχεται δι' ἑκάστον ἔθνος τοὺς θεσμοὺς ἐκεί-
νου, οἵτινες ἀρμόζουσιν εἰς τὰς ἀνάγκας του, καὶ εἰς τὸν φυσικὸν
αὐτοῦ χαρακτήρα. Ἡ Ἀγγλία ἀπ' ἐναντίας εἶναι ἔθνος φιλελεύ-
θερον, συνταγματικόν, εἶναι ὁ αὐτόφωτος καὶ ἀείφωτος ἥλιος
τοῦ στερεώματος τοῦ συνταγματικοῦ κόσμου, (κατὰ τινὰ σεμνὸν
πανηγυριστὴν τῆς,) ἀλλὰ: τί ὠφελεῖ τὴν Ἑλλάδα, ἂν ἡ Ἀγγλία
λέγεται ἢ εἶναι φιλελεύθερα, ὅταν αὐτὴ ἀντίκηται καὶ κατα-
πολεμῆ μετ' ἐπιμονῆς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλ-
λάδος;... Ἀποφεύγομεν πρὸς τὸ παρὸν τὴν ἀνάμνησιν μα-
κρυνοῦ τινὸς παρελθόντος· ἀλλ' ὅτε πρὸ τοῦ Σεπτεμβρίου ἡ
Ἑλλὰς ἐχρεωκόπει ὑπὸ τὴν ληστρικὴν τῆς Βαυαρίας χεῖρα, καὶ
ὁ λαὸς ἐστέναζεν ὑπὸ τὰ δεσμὰ ἐπονειδίστου δουλείας, ἔτι
ἔσπευσε νὰ πράξῃ ἡ προστάτις Ἀγγλία ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ δυσ-
τυχοῦς λαοῦ; Τὸ πλέον φιλελεύθερον σχέδιον, τὸ ὁποῖον ἠδυ-
νήθη νὰ συλλάβῃ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ὁ Συνταγματικὸς πρωθυ-
πουργὸς κύριος Ροβέρτος Πήλ, καὶ τὸ ὁποῖον ἐχειροκρότησεν ὁ
Συνταγματικώτερος συναδελφὸς αὐτοῦ Λόρδος Ἀβερδῆνος, ὡς
σοφὸν γέννημα δημιουργικῆς πολιτικῆς κεφαλῆς, ὅμοιον μὲ
τὴν γεννηθεῖσαν ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τοῦ Διὸς Ἀθηναῖ, ἦτον ἡ
σύστασις μιᾶς ἰσοβίου Γερουσίας ἀνευ ἔθνοσυνελεύσεως, ἀνευ

Συντάγματος, ἴτοι ἡ μόρφωσις ἐνὸς παθητικοῦ συμβουλευτικοῦ σώματος, ὁμοίου μὲ τὸ ὑπάρχον Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, καὶ τὸ ὑποῖον πραγματικῶς δὲν ἔμελλε νὰ χρησιμεύσῃ, εἰμὴ νὰ ἀναγείρῃ τὴν περιπέθητον ἀριστοκρατικὴν εὐγένειαν εἰς αὐτὴν τὴν γῆν, καὶ νὰ νομιμοποιῇ τὰς παρανομίας καὶ τὴν αὐθαιρέσιαν τῆς ἐξουσίας. Τοιαύτη ἦτον ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοιοῦτον τὸ περὶ αὐτῆς σχέδιον τῶν δύο συνταγματικῶν πρωθυπουργῶν, ὅποτε ἡ γενναϊόφρων Ῥωσσία ὑψώσε καταπλακτικὴν φωνὴν Μονάρχου κληδεμόνος, καὶ εἶπεν· **«ΗΜΕΙΣ ΔΕΝ ΕΧΟΜΕΝ ΣΚΟΠΟΝ Ν' ΑΦΗΣΩΜΕΝ ΤΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΜΑ ΗΜΩΝ ΕΡΜΑΙΟΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ ΤΗΣ ΤΥΧΗΣ»** Ἡ φωνὴ αὕτη ἦτο πνοήζωῃς, ἀστὸ ἐνθυμηθῶμεν ὀλοϊμας. Μία κραταιὰ Δύναμις, ἥτις δικαιοματικῶς καὶ παρρησιαίξις ἐφράσθη μὲ τοσαύτην ἠγεμονικὴν ἀξιοπρέπειαν ὑπὲρ ἐνὸς πάσχοντος λαοῦ, δὲν εἶχεν ἀνάγκην βεβαίως νὰ ὑποκινήσῃ τὴν Ἑλλάδα διὰ πλαγίων ὑποτροπῶν, ὡς ὑπόπτεισεν, ἢ ὑπεκρίθη ὅτι ὑπόπτεισεν ἡ Ἀγγλία· ἀλλ' ἡ Ἑλλάς ἀτενίσασα εἰς μίαν τόσον φιλοστόργως ὑπὲρ ἑαυτῆς ἐκφρασθεῖσαν πρόνοιαν, ὡς εἰς σημεῖον ζωῆς, ἀνέπνευσεν, ἐνεψυχώθη, ἀνωρθώθη. Ἡ Ῥωσσία, προκειμένου λόγου περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἔθνοσυνελεύσεως, σεβασθεῖσα τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ τοῦ ἔθνους, ἐστάθη ἀδιάφορος θεατῆς, καὶ ἀφῆκε τὸ ἔθνος νὰ συντάξῃ Σύνταγμα, ὅποῖον ἤθελε κρίνει κατάλληλον εἰς τὰς ἀνάγκας του, καὶ εἰς τὸν ἴδιον αὐτοῦ χαρακτῆρα· ἀλλ' ἡ Ἀγγλία προσέβαλε κατ' εὐθείαν τὴν ἀνεξαρτησίαν του, καὶ διέταξε ῥητῶς τοὺς ὄρους τῶν θεσμοθεσιῶν του.

Ἰποθέττομεν καὶ ἡμεῖς, ἀφοῦ τοσοῦτον ἐπιμένωσι νὰ ὑποπτεύωνται αἱ Δυτικαὶ Δυνάμεις, ὅτι ἐνδεχόμενον νὰ ἔχῃ καὶ ἡ Ῥωσσία τοὺς ἰδιαίτερούς αὐτῆς σκοπούς ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα· ἀλλὰ πρέπει τάχα ἡ ἰδέα αὕτη νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρόσχημα, ὡς ἐπιχείρημα εἰς τὴν Ἀγγλίαν διὰ νὰ πράξῃ ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος αὕτη ὅ,τι ὑποπτεύει ὅτι θέλει πράξῃ ἡ Ῥωσσία; παιζόμεθα διότι σιωπῶμεν, ἢ σιωπῶμεν διότι ὡς ἀνίσχυροι δὲν πρέπει ἴσως γὰ λαλῶμεν; ἐὰν αἱ ὑπόνοιαι αὗται κατὰ τῆς Ῥωσσίας, εἶναι

βάσιμοι· δὲν ὑπῆρχον, ἢ δὲν ὑπάρχουσι μέσα προφανῆ διὰ νὰ ἐνίσχυθῇ ἡ Ἑλλάς ἐναντίον πάσης ἐξωτερικῆς ἐπιβουλῆς; Πότε ἐπεχείρησεν ἡ Ἀγγλία τὴν τοιαύτην ἐνίσχυσιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἀπῆντησεν ἀνίστασιν ἐκ μέρους τῆς Ῥωσσίας; Πότε ἤκουσεν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τῆς γενναίας Γαλλίας τὴν φιλόφρονον φωνήν; Πταίει τέλος πάντων δογματικῶς ἡ θρησκεία τῶν Ἑλλήνων ὡς ταυτιζομένη μὲ τὴν τῆς Ῥωσσίας, καὶ διὰ τοῦτο ἔμελλε νὰ ἐνοχληθῇ· ἀλλὰ ἔπταίει καὶ ἡ ἐλευθερία των, ἥτις ἀντιβαίνει μὲν ὡς πρὸς τὸ διαβαλλόμενον σύστημα τῆς Ῥωσσίας, συμφωνεῖ δὲ κατὰ τὸν τρόπον τοῦ λέγειν, μ' ἐκεῖνο τῆς Συνταγματικῆς Ἀγγλίας, καὶ ἐντοσοῦτω ἔμελλε νὰ καταπολεμηθῇ καὶ αὕτη;...

Ἀρκεῖ ἡμεῖς δὲν ἔχομεν ἰδιαίτεραν τινὰ ἀφοσίωσιν εἰς καμμίαν τῶν Δυνάμεων, καὶ σεβόμεθα καὶ τῆς τρεῖς ἐπίσης· ἀλλ' ἀμερόληπτοι καὶ δίκαιοι τῶν πραγμάτων παρατηρηταί, ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι σκοπὸν ἔχομεν εἰλικρινῆ νὰ τὰς φωτίσωμεν ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν αὐτῶν ὁδὸν ἐπὶ τῆς Μεσογείου. Οἱ λαοὶ τῆς Μεσογείου αἰσθάνονται, παρατηροῦσι καλῶς ὅλα ταῦτα, καὶ ὁ τρόπος τοῦ συλλογίζεσθαι αὐτῶν στηρίζεται πάντοτε εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα, καὶ ὄχι ἀπλῶς εἰς λόγους ἐμφαντικούς, ἢ εἰς ψιλὰς θεωρίας· ἡ ἀληθὴς εὐεργεσία καὶ ἡ εἰλικρινεία εἶναι τὰ μόνα μέσα, δι' ὧν ἀποσπᾷ τις τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ τὴν ἀγάπην καὶ ἀπὸ τὴν πλέον ἀχάριστον καρδίαν. Ἡ Ῥωσσία, καθὼς καὶ ἡ Γαλλία ἐβάδισαν μὲ μακροθυμίαν ἀνεξάντλητον τὴν λαοσωτήριον ὁδὸν ταύτην.

Ἡ Ἀγγλία δὲν ἔπρεπε νὰ φοβηθῇ ποτὲ δημοκρατικὸν ἐκτραχηλισμὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα· ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος εἶναι συνετὸς, μετριοπαθὴς καὶ γενναῖος· ὁ εὐγενὴς χαρακτῆρ του ἀνέλαμψεν εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις, καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν μεταβολὴν τοῦ Σεπτεμβρίου, ὅποτε καὶ ὁ περιοδικὸς αὐτὸς τύπος τῆς Ἀγγλίας, κυριευθεὶς ἀπὸ θαυμασμὸν δίκαιον, ἐξεφώνησεν ὅτι ἡ ἀναίμακτος μεταβολὴ τοῦ Σεπτεμβρίου τῆς Ἑλλάδος κάμνει τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ὅλην τὴν Εὐρώπην νὰ ἐρυθριά. Δὲν εἶχεν ὄθεν ἀνάγκ-

κην ἡ Ἀγγλία νὰ λάβῃ μέτρα περιορισμοῦ κατὰ τῆς φρονίμου ἐλευθερίας ἐνὸς τοιούτου λαοῦ, καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ τὰς θελήσεις της ὡς πρὸς τὸ εἶδος τῶν θεσμοθεσιῶν του. Ἄλλ' ἡ διαγωγή τῆς Ἀγγλίας αὕτη, ἀθωαίως ἄλλως καὶ ἄμεμπτος καθ' ἑαυτήν, μο- λαταῦτα τὰ προηγούμενα, δὲν προῆλθε βεβαίως ἀπὸ τὸ φιλύπο- πτον ἐκεῖνο πνεῦμα, τὸ ὁποῖον συνήθως πολιορκεῖ τοὺς εὐγενεῖς περὶ τῆς Ἑλλάδος στοχασμοὺς αὐτῆς, ἀλλὰ παρασυρθεῖσα κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἀπὸ παραστάσεις ψευδεῖς, καὶ ἐπιβούλους παρεγνώρισε τὴν γενναίαν φύσιν καὶ τὴν ἀληθῆ κα- τάστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, κ' ἡ Εὐρωπαϊκὴ πολιτικὴ ἡπα- τήθη καὶ ταύτην τὴν φορὰν ὡς πρὸς τὰ μέτρα, ἅτινα ἐνόμισε κατάλληλα, ἂν ὄχι διὰ τὴν πρόοδον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, τού- λῃχιστον διὰ τὴν ἐξάσκησιν τῆς δυτικῆς ἐπιρροῆς ἐπὶ τῆς Με- σογείου. Ἡ Βαυαρία τὴν ὁποίαν ἡ περίδοξος μεταβολὴ τοῦ Σε- πτεμβρίου δικαίως ἐξέπληξε καὶ κατήσχυνεν ἐνώπιον ὄλου τοῦ κόσμου, αὕτη διὰ τὴν κινήσιν πᾶν μέσον ἐκδικήσεως καὶ ἐπιβου- λῆς, εἰσέδυσσε διὰ τῆς ἐπισήμου ἀποστολῆς τοῦ Βαρλεσταῖν ὡς δολιωτάτος ὄφης εἰς τοὺς κόλπους τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, καὶ τὰς ἐξηπάτησε καὶ ταύτην τὴν φορὰν κατὰ τῆς ἀτυχοῦς Ἑλλάδος.

Ἡ δυσμένεια τοῦ οὐρανοῦ δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ καταπέμ- ψῃ χαλεπώτερον σκώλωπα ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ σώματος τῆς Ἑλ- ληνικῆς φυλῆς· ἡ Βαυαρία ἀφοῦ ἐν διαστήματι δέκα ἐτῶν ἐβε- θήλωσε τὴν ἱεράν τῆς Ἑλλάδος γῆν, κατέθλιψε διὰ τῆς πλέον αἰσχρᾶς δουλείας τὸν εὐάγωγον αὐτῆς λαόν, καὶ ἀφῆκεν ὀπισθὲν της ἀνεξάλειπτα ἔχνη φρικώδους λεηλασίας, καὶ καταστροφῆς, ἔμελλε, καὶ ἀποθνήσκουσα ἐπὶ αἰωνίῳ ἀναθέματι καὶ κατάρᾳ ὡς πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, νὰ καταπολεμῆ καὶ ἐκ τοῦ τάφου της τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἔθνους. Πεπρωμένη συγγένεια, ἥτις ἦνοιξε τὰς πύλας τοῦ παρθενικοῦ ἰεράτου τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν βέβηλον αὐτὴν φυλὴν! Πεπρωμένη ἡμέρα, ἥτις παρέδωκεν εἰς τὰς ἱεροσύλους χεῖράς της ὄρφανόν καὶ ἀθῶον βρέφος τὸ ἔθνος τὸ Ἑλληνικόν, καὶ τὸ διέφθειρεν εἰς αὐτὰ τὰ σπάργανά του! τὰ

ἕνομα τῆς Βαυαρίας δὲν θέλει προφέρεσθαι τοῦ λοιποῦ εἰς τὴν Μεσόγειον, εἰμὴ ὡς ἐσχάτη βλασφημία! ἀφοῦ ἐπρόδωσεν ἄλλοτε τὸν Μέγαν Ναπολέοντα τὸν ἴδιον αὐτῆς δημιουργόν, ἀφοῦ ἐπρόδωσεν ἤδη τὴν Ἑλλάδα, τὴν ἰδίαν αὐτῆς θυγατέρα, τῆς ὁποί- ας ἦτο κηδεμὼν· πατροκτόνος εἰς τὴν μίαν περίστασιν, παιδο- κτόνος εἰς τὴν ἄλλην, γενεὰ ἀνάσθητος καὶ χωρὶς φιλοτιμίαν, ἐνῶ ἐξυβρίζεται καὶ ἀποπέμπεται ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, αὕτη, θρα- σεῖα καὶ ἀναιδῆς, ἐπιμένει νὰ ἐξακολουθῆ διὰ νὰ ἐπεμβαίη πάν- τοτε εἰς τὰ πράγματα της. Πῶς! εἶναι τάχα εἰσέτι νήπιος ὁ Βα- σιλεὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔχει ἀνάγκην κηδεμονίας αἰωνίου; Ὁ Βασιλεὺς εἶναι ἤδη τέλειος ἀνὴρ. Εἰς τὴν ἡλικίαν του ὁ προκά- τοχος του Ἀλέξανδρος κατέκτησε τὴν οἰκουμένην, καὶ τῆς γῆς τὰ ἄκρα ἐφάνησαν ὄρια στενὰ διὰ τὸ Βασιλείον του· Εἰς τὴν ἡλι- κίαν του ὁ Μέγας Πέτρος θεμελίωσε τὴν καταπληκτικὴν τῆς Ῥωσσίας Ἀυτοκρατορίαν. Εἰς τὴν ἡλικίαν του ὁ Μέγας Ναπολέ- ων ἔφερε τὴν γενικὴν ἀναστάτῳσιν τῆς γῆς· Εἰς τὴν ἡλικίαν του ὁ Θεμιστοκλῆς ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα· εἰς αὐτὴν τὴν ἡλικίαν του τέλος πάντων οἱ σημερινοὶ σεμνοὶ γέροντες τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶ- νος ἐκίνησαν τὸν θαυμασμόν τῶν δύο ἡμισφαιρίων, καὶ ἀνήγειρον αὐτὸ τὸ Βασιλείον, τοῦ ὁποῦ Βασιλεύει. Καὶ ἡ Μεγαλειότης του εἶναι τάχα εἰσέτι νήπιος καὶ ἔχει ἀνάγκην τῆς ἀπαισίου ταύτης Βαυαρικῆς κηδεμονίας; Αἱ Σεπταὶ Δυνάμεις, συνεπεῖς εἰς τὰς πολιτικὰς ἀρχάς των, καὶ σεβόμεναι τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔθνικοῦ δι- καίου, ὄφειλον βεβαίως εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν νὰ περιορίσωσι τὴν Βαυαρίαν εἰς τὰ ὄρια τοῦ Κράτους της, καὶ ν' ἀφήσωσιν εἰς τὴν ἀτυχῆ Ἑλλάδα καὶ εἰς τὸν Βασιλέα της ἀνεπαρέαστον τὴν συζήτησιν τῶν κοινωνικῶν θεσμοθεσιῶν των.

Ἐντοσοῦτῳ τοιοῦτοι ἐφάνησαν οἱ οἰωνοὶ, οἵτινες ἐπεκάθησαν εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Ἰμπετοῦ, ὡς μαῦρα νέφη, προμηνύοντα τὴν πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος τρικυμίαν, καὶ ὑπὸ τοὺς οἰωνοὺς τούτους τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος φέρον τὰ αἱματωμένα Συντάγματα του ἀνὰ χεῖρας, καὶ ὁμόσαν ἐνώπιον οὐρανοῦ καὶ γῆς ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἐλευθεριῶν του, ἐκάθησεν ἐπάνω· εἰς ἔδαφος ἀκόμη ἀχνίζον ἀπὸ

τὰ αἵματά του, διὰ νὰ ἀποπερατώσῃ μετὰ τοσαῦτα ἔτη τὸ μέγα ἔργον τῆς παλιγγενεσίας του. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος διεσκέδασεν ἐκ πρώτης ὄψεως τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων τὰς ματαίας ὑπονοίας· ἠσπάσθη ἀσμένως τὸν Βασιλέα του καὶ, γενναίουχον καὶ ἐπεικὲς παρῆδωκεν εἰς λήθην τὰ παρελθόντα, ἂν καὶ ὑπέφερον ἐν διαστήματι δέκα ἐτῶν δεινὰ, ὅσα κανεῖς ἄλλος λαὸς, κανὲν ἄλλο ἔθνος ἤθελεν ἴσως παραβλέψει.

Ἦρξάτο ἡ ἔθνοσυνέλευσις τῶν τακτικῶν συζητήσεών της, καὶ ἐπελάβετο κατ' ἀρχὰς τοῦ περὶ θρησκείας ἱεροῦ ἀντικειμένου· τὸ πρῶτον καὶ αἰώνιον αἶσθημα, τὸ ὁποῖον κατκυριεύει τὸν ἄνθρωπον, εἶναι ἡ θρησκεία. Διὰ τοῦτο ἡ Συνέλευσις ἔθεσεν ὡς κωρωνίδα τοῦ Συντάγματος τὰ δύο πρῶτα περὶ θρησκείας ἄρθρα.

Ἄν καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐπέφερε πλήρη θρίαμβόν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, θεσπίσαν μὲ βαθυτάτην σύνεσιν τὴν μέχρι κεραίας διατήρησιν τῆς πατρώας του θρησκείας, ὑπῆρξεν ὅμως λυπηρὰ ἡ ἐγεγρεῖσα σκανδαλώδης συζήτησις ἐπὶ τοῦ θείου ἀντικειμένου τούτου. Δὲν ζῶμεν εἰς ἐκείνους τοὺς καιροὺς, καθ' οὓς ὁ ἀλωότερος περὶ θρησκείας λογισμὸς ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὡς βλασφημία· ἀλλὰ μολοντοῦτο ὑπάρχουσιν εἰς τὸ βάθος τῆς ἀνθρώπινου καρδίας ἐνστικτὰ τινὰ αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα ἀκλόνητα καὶ ἀναλλοίωτα, διαφθείρονται μὲν ἐνίοτε, δὲν μεταβάλλονται ὅμως ποτὲ οὔτε ἀπὸ τοῦς καιροῦς, οὔτε ἀπὸ τὰς περιστάσεις, οὔτε ἀπὸ τὰ φῶτα, οὔτε καὶ ἀπὸ τὰ σκότη, καὶ τὰ ὁποῖα ὡς ἐπ' ἀπειρον ἀκροσφαλῆ (delicats) ἀπαιτοῦσι πάντοτε ἐξειδικασμένον τι σέβας καὶ εὐλάβειαν ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων· Τὸ αἶσθημα τῆς θρησκείας εἶναι σύμφυτον μὲ τὸν ἄνθρωπον· εἶναι αἶσθημα οὐράνιον, διότι τὸ ἐνέσταξεν εἰς τὴν καρδίαν του ἡ ἄπειρος ἀγαθότης τοῦ οὐρανοῦ πρὸς παραμυθίαν του εἰς τὴν παροῦσαν πολυώδυνον ζωὴν· εἶναι θεῖον, διότι συνδέει ἀκατανοήτως τὸν ἄνθρωπον μὲ τὸν πλάστην του θεόν· εἶναι ἀτελεύτητον, διότι τελευτᾷ μὲν ὁ φθαρτὸς ἄνθρωπος, ἀλλ' ἡ πρὸς τὸν θεὸν πίστις του εἶναι ἡ κλίμαξ, δι' ἧς ἀνέρχεται εἰς τὸν οὐρανὸν ἡ ἀφθαρτος ψυχὴ του. Ἡ Ποῖον ἀπονενοημένον ἐπὶ γῆς πλάσμα δὲν ἠσθάνθη τὴν ὑπαρ-

ξιν τοῦ οἰκτίρμονος Θεοῦ; Ποῖος ἀδύνατος θνητὸς, ἐκτραχηλισθεὶς ἐπὶ ἀσεβείᾳ, δὲν ἐμνήσθη τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς θλίψεσιν αὐτοῦ; ποία μάχη, ποία νίκη τῆς Ἑλλάδος δὲν ἐβράχη μὲ δάκρυα κατανύξεως καὶ δοξολογίας πρὸς τὸν Ἰψίστον Θεόν; Ποσάκις ἐπὶ τῆς ἀναγεννήσεως του ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς δὲν ἠσθάνθη ἐπενεργούσαν τὴν παντοδύναμον χεῖρα τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν ἐκραύγασεν « Αὐτὴ ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ Ἰψίστου; » Αὐτὴ τέλος πάντων ἡ ἐνδοξος τοῦ Σεπτεμβρίου μεταβολή, ἡ φαινὴ ἡμέρα, ἧτις ἀνεβίβασε κατὰ δυστυχίαν καὶ ἀσεβεῖς τινὰς ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ θήματος διὰ νὰ ἐμπαίξωσι τὸ Μεγαλεῖον τοῦ Ἰψίστου; ἦτο τάχα ἔργον ἀνθρώπινον, καὶ δὲν ἦτον ἔργον τῆς ἀπείρου προνοίας τοῦ Θεοῦ; ἀλλὰ, παρέρχονται οἱ κίνδυνοι, παρέρχονται αἱ θλίψεις, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων μιμησκομέθα τῆς ἀμετρήτου ἀγαθότητος τοῦ δημιουργοῦ, κ' ἐπικαλούμεθα τὸ ἀνεξάντλητον ἔλεος καὶ τὴν ἀντίληψιν αὐτοῦ· καὶ ὕστερον, πνοαὶ ἐφήμεροι ἡμεῖς, ἀχάριστοι πάντοτε καὶ μάταιοι, θέλομεν νὰ ὑπερπηδῶμεν τὰ ἀνυπέβλητα ὄρια τῆς ἀσθενεσάτης διανοίας ἡμῶν, διὰ νὰ συζητῶμεν ἀφρόνως καὶ αὐθαδῶς τὰ ἀνεξερεύνητα μεγαλεῖα τοῦ Ἰψίστου!

Τοιαύτην αἰσθαντικὴν καὶ λυπηρὰν σκηνὴν ἐπαρουσίασεν ἡ περὶ θρησκείας συζήτησις ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς Συνελεύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ἀλλὰ τὸ ἔθνος, ἀκλόνητον καὶ ἀδιάφθορον πρὸς τὴν ἀμώμητον θρησκείαν του, ἀπέκρουσε πρὸς αἰωνίαν τιμὴν του τὴν ἀπροσδόκητον τῆς ἱεῶς πίστεώς του προσβολήν, καὶ παρῆδωκεν εἰς τὸ αἰώνιον ἀνάθημα τοῦς ἀναισθητοὺς δυσεβεῖς ἐκείνους, οἵτινες τυφλὰ ὄργανα ξένης καὶ ἐπιβόλου πολιτικῆς ἠθέλησαν νὰ κλονίσωσι τὴν συνειδησιν εὐλαβούς λαοῦ, ἐμίαναν μὲ τὰς βλασφημίας των τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐδοκίμασαν νὰ διασπᾶσιν τὴν Ἑλληνικὴν ὀλομέλειαν, ρίπτοντες εἰς τοὺς κόλπους της πέτραν ὀλεθρίου σκανδαλοῦ!

Ἡ συζήτησις αὕτη ἐπαρουσίασεν ἄλλο προφανὲς ἀτόπημα. Ἡ Συνέλευσις ἐνεδύθη χαρακτῆρα ἐξ ὀλοκλήρου θρησκευτικόν, καὶ ἀκούων τις τὰς μακρὰς καὶ κινδυνώδεις περὶ θρησκείας ἀναλύσεις της ἠθέλεν ὑποθέσει, ὅτι βλέπει ἀντὶ πολιτικῆς Συνελεύ-

σεως ενός ἔθνους μίαν Οἰκουμένην ἐν Νικαία ἢ ἐν Λαοδικείᾳ Σύνοδον ὡς νὰ ἐξέχασεν ἡ Συνέλευσις, ὅτι ἡ θρησκεία, περὶ τῆς ἐπιλονίκει δὲν εἶναι θρησκεία ενός ὀλιγαριθμοῦ λαοῦ, ἀλλὰ θρησκεία ἀκαταμάχητος καὶ ἱερά μιᾶς μεγάλης Οἰκουμένης κοινωνίας, τῆς ὁποίας τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εἶναι ἐν πολλοσημέριον.

Πᾶς ἄνθρωπος χαίρει τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως, τὴν ὁποίαν οἱ πεπολισμένοι λαοὶ χωρὶς ν' ἀμαρτήσωσιν εἰς τὸν θεὸν σέβονται ὡς ἀπαραβίαστον καὶ ἱεράν, ἀλλ' ἡ ἐλευθερία αὕτη, ἢ μᾶλλον ἡ μανία ἐνίοτε τῆς συνειδήσεως, ἐννοεῖ νὰ φέρῃ αἰωνίως τὴν ἀναστάτῳσιν τῶν κοινωνιῶν; ἐννοεῖ νὰ διεγείρῃ τὴν Σατανικὴν ἀνταρσίαν τοῦ ἀνθρωπίνου πλάσματος κατὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ πλάστου; ἦτον ἔργον ἡμῶν μετὰ εἴκοσι περίπου αἰῶνας νὰ συζητῶμεν σήμερον ἡμεῖς τί ἐστὶ δόγμα καὶ τί ἐστὶ κανὼν; ἦτον ἔργον ἡμῶν νὰ θέλωμεν διὰ νὰ ἐμβατεύσωμεν μετὰ τὰς πλέον τολμηρὰς βαττολογίας ἕως εἰς τὰ ἄδυτα τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, τῆς ὁποίας τὰ ἀκατάληπτα μυστήρια, παραπέτασμα εὐλαβείας αἰώνιον καλύπτει, καὶ τῆς ὁποίας οὐδὲ πύλαι Ἰδου κατισχύσουσι ποτέ; ἐλησμονήσαμεν τὰς θλιβερὰς ἐκείνας σκηνὰς, διὰ τῶν ὁποίων ἄλλοτε αἰ αἰρέσεις, ἢ ἀγρία δεισιδαιμονία καὶ αἰ θρησκευτικαὶ ἔριδες μετέβαλλον τὴν γῆν εἰς θέατρον αἰωνίου φρίκης; ἂν ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ἦτο δεισιδαίμων, καὶ κινούμενος ἀπὸ ἱερὸν ζῆλον ἐγείρετο κ' ἐλιθοβόλοι τοὺς ἐμπαίζοντας τὴν ἀμόμητον θρησκείαν του, τοὺς ὑποσκάπτοντας τὰ θεμέλια τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ...

Ὁ λόγος περὶ θρησκείας δὲν ἐπρόκειτο ἐνώπιον τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, εἰμὴ περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ κανονικῆς ἐνότητος τοῦ ὀρθοδόξου Ἑλληνικοῦ λαοῦ μετὰ τοῦ λοιποῦ ὀρθοδόξου κόσμου· ἀλλ' ἡ ἐνότης αὕτη ὑπῆρχε πρὸ αἰῶνων, ὑπάρχει σήμερον, καὶ θέλει διαμένει αἰωνία. Ἄν ἡ μακροθυμία τοῦ Οὐρανοῦ διαχωρίζῃ πολιτικῶς σήμερον τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἀπὸ τὴν ὀλομέλειαν τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ πληρώματος, ἔστι λόγος, εἶναι ἰδέα, ὅτι ἡ πολιτικὴ τύχη νὰ ἤθελον ἐπιφέρει ὡς συνέπειαν

καὶ τὴν ἀλλοίωσιν τῶν αὐτῶν θρησκευτικῶν του ἀρχῶν, τῶν αὐτῶν ἐκκλησιαστικῶν του κανόνων;

Ἄν ὁ περιοδικὸς τῆς Ἑλλάδος τύπος, εὐλαβούμενος τὴν ἐσπερίαν Εὐρώπην, δὲν ὑψωσεν ἀπέναντι τῆς πολιτικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἐπιβουλῆς ταύτης φωνὴν ῥαγδαίαν, ἢ Ἑλληνικὴν κοινωνία μολοντοῦτο, ἡσθάνθη ἀρκετὰ τὴν ἐφοδον τοῦ δυτικοῦ πνεύματος καὶ τὴν πολιτικὴν τῆς Ἀγγλίας τάσιν ἐπὶ τῆς Μεσογείου.

Ἡ θρησκεία πολιτικῶς θεωρουμένη, εἶναι τὸ ἰσχυρότερον ἐλατήριο τῶν πολιτικῶν κοινωνιῶν· εἶναι ἡ ἀδιάρρηκτος ἄλυσις τῆς πολιτικῆς ἐνότητος τοῦ κόσμου. Ἡ θρησκεία ἔχει τὴν ἀκαταμέτρητον δύναμιν ἐκείνην, ὥστε νὰ νικᾷ τὴν μεταξὺ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ἀπόστασιν, νὰ συνδέῃ τὰ ἐπίγεια μετὰ τὰ οὐράνια, νὰ συνδέῃ τὸν ἄνθρωπον μετὰ τὸν Θεόν, καὶ τὸν ἴδιον αὐτὸν ἄνθρωπον· θέλει τάχα τὸν συνδέσει ὀλιγώτερον μετὰ τὸν ὁμοίον του ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς; Εἶναι δεσμός, ὁ ὁποῖος ἄτρωτος καὶ ἰσχυρὸς, ὡς ἡ πλέον ἀπαράτρεπτος θέλησις τοῦ Οὐρανοῦ δὲν καταθραύεται οὔτε ἀπὸ βιαιοπραγίας, οὔτε ἀπὸ θανάτου, οὔτε καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν πανδαμάτορα χρόνον. Διὰ τοῦτο καὶ κατακτηταὶ, καὶ Βασιλεῖς, καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἰ πλέον βάρβαροι Κυβερνήσεις εἰς ὅλους τοὺς καιροὺς, καὶ εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας ἐνεκολπώθησαν τὴν θρησκείαν, ἢ μᾶλλον ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν ἀκαταμάχητον αἰγίδα τῆς πρὸς ὑποστήριξίν των. Ὅσοι δὲ ἐτόλμησαν νὰ τὴν καταπολεμήσωσιν, ἢ ν' ἀποπτύσωσι τὸν χαλινὸν τῆς· δὲν ἔγειναν θύματα τῆς ἐσχάτης αὐτῶν ἀφροσύνης; Μεγάλοι καὶ συνετοὶ Αὐτοκράτορες· δὲν περιεποιήθησαν, δὲν ἰδιοποιήθησαν σωτηριωδῶς θρησκείας ἄλλοτριας; ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος· δὲν παρέτεινεν ἐπὶ τοσοῦτον τὴν διάρκειαν τῆς ψυχορραγούσης Αὐτοκρατορίας του, καταβάς ἐκ θείας ἐμπνευσεως εἰς τοῦ Χριστοῦ τὴν ἀγίαν κολυμβήθραν, καὶ μεταφυτεύσας καὶ αὐτὴν τὴν Αὐτοκρατορίαν του εἰς τὸ ὀρθόδοξον ἔδαφος τῆς Μεσογείου, ὡς μέγας τρόντι καὶ συνετὸς πολιτικὸς ἀνὴρ; Ὁ μέγας τοῦ Ἀνατολικοῦ Βασιλείου κατακτητῆς Μωάμεθ ὁ 6'. ἀπέναντι τοῦ ὁποίου ὠχρίασαν ἄλλοτε τὰ χριστιανικὰ κράτη, ὡς τὰ ἄστρα κατέναν-

τι τοῦ περιφλεγούσ ἡλίου, ἔδεν ἔσπευσε νὰ συνοικειωθῆ εὐθύς μετὰ τὴν κατάρκτησιν μὲ τοὺς ἐκπεπληγμένους τῆς Μεσογείου Χριστιανικοὺς λαοὺς, περιποιηθεὶς τὸν ἱερὸν αὐτῶν κληρον;

Τὴν θείαν δύναμιν τῆς θρησκείας ταύτην κατανοοῦσα καὶ ἡ Ἀγγλία, καὶ σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν φιλονεικοῦσα κατὰ τὴν Μεσόγειον τῆς ἀντιπάλου Ῥωσσίας τὴν ἐπιβρόχην, ἐνόμισεν ὡς μόνον πρὸς τοῦτο κατάλληλον τὴν σκανδαλώδη τῆς θρησκείας σύγχυσιν, τῆς συνειδήσεως τὸν κλονισμόν, καὶ τὸν διαμελισμὸν τῆς Ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου οἰκογενείας.

Ἰδοὺ ἡ ἐξωτερικὴ αἰτία, ἥτις συνηνωμένη μὲ τὴν ἀτομικὴν διαφορὰν τῶν κατὰ τῆς θρησκείας ἀγορευσάντων, ἔφερε τὴν σκανδαλώδη ταύτην θρησκευτικὴν συζήτησιν.

Σεβόμεθα τὰς Δυτικὰς Δυνάμεις, τὰς τιμῶμεν διὰ τὰ φῶτᾶ των καὶ τὸν πολιτισμὸν των, καὶ εὐγνωμονοῦμεν μάλιστα διὰ τὰ γενναῖα αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα ἄλλως ἐν γένει ἐδειξαν καὶ ἀκαταπαύστως δεικνύουσιν ὑπὲρ τοῦ πολυπαθοῦς Ἑλληνικοῦ λαοῦ· ἀλλὰ διὰ τοῦτο μάλιστα διότι τὰς ἀγαπῶμεν, ἐνοοῦμεν ὡς πολιτικὴν ἡμῶν ἀρετὴν τὸ νὰ εἴπωμεν πρὸς αὐτὰς μεγάλην τινα κλίθειαν, ἥτις δὲν ἔπρεπε νὰ διαφύγῃ τὴν πολιτικὴν ἀγχίνοιαν καὶ ὀξυδέρκειάν των, καὶ περὶ τῆς ὁποίας ὤφειλον ἐγκαίρως νὰ τὰς φωτίσωσιν ὅσοι ἐβεβήλωσαν τὸ ἐθνικὸν βῆμα ὡς πιστὸν δευτερον ὄργανον τοῦ σφαλεροῦ αὐτοῦ κατὰ τῆς θρησκείας μέτρου.

Τὸ μέτρον τοῦτο, ὁ δρόμος οὗτος εἶναι ἐπισφαλῆς, τ' ἀποτελέσματα τοῦ θέλουσιν εἶσθαι ἡ ἀντιπάθεια καὶ ἡ ἀποστροφή. Μὴν ἐγγίζετε τοὺς λαοὺς, μὴν ἐγγίζετε τὰ ἔθνη εἰς τὴν θρησκείαν των καὶ εἰς τὴν ἐλευθερίαν των ἂν θέλετε νὰ σὰς ἀγαπῶσι. Προστατεύσατε εἰλικρινῶς τὰ ἱερά δικαιώματα τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν· καὶ οὗτος εἶναι ὁ συνετώτερος πολιτικὸς τρόπος τοῦ ν' ἀποκτήσητε ἀναντιρρήτα δικαιώματα εὐγνωμοσύνης καὶ ἀφοσιώσεως ἐν αὐτοῖς, ὁ μόνος τρόπος τοῦ νὰ ἐξασκήσητε θάσιμον καὶ πραγματικὴν ἐπιβρόχην ἐπὶ τῆς Μεσογείου· ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος δὲν κατέρχεται νεωστὶ ἀπὸ τὰ δάση διὰ νὰ ἐμφυλιασθῆ σήμερον μὲ θρησκευτικὰ δόγματα καὶ μὲ πολιτικὰς δοξασίας.

Ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀρχαῖος εἰς τὸν πολιτισμὸν, εἶναι ἐδραῖος εἰς τὰς ἀναλλοιώτους αὐτοῦ ἀρχάς, τὰς ὁποίας τὸν ἐμπνέει τῆς πατρίδος του ὁ ὠραῖος Οὐρανός. Τὸ ἐνθυμεῖται, ὅτι ὑπῆρξε πατὴρ λαῶν, καὶ ἂν εἶχε γονατίσῃ πρὸς καιρὸν ἀπέναντι τῶν πολιτικῶν περιπετειῶν, δὲν ἐλησμόνησεν ὅμως τὴν μεγάλην αὐτοῦ καταγωγὴν· ἡ βία, ἢ ἡ τύχη δύναται νὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ πρὸς ὦραν πᾶν ἀγαθὸν κοινωνικόν, ἀλλὰ τὰ φρονήματα τοῦ μένουσιν ἀμετάβλητα, καὶ ἡ καρδιά του δὲν ἀλλοιοῦται! Νομίζετε λοιπὸν ὁ λαὸς οὗτος νὰ παρεκκλίνῃ μίαν κεραίαν ἀπὸ τὴν ἱεράν θρησκείαν του, ἥτις ὑπῆρξεν ἀείποτε τὸ παλλάδιον τῶν ἐθνικῶν του ἐλευθεριῶν; Ἐλπίζετε ὁ λαὸς οὗτος νὰ ἀθετήσῃ τὴν ἀμόμητον θρησκείαν του, ἥτις τὸν ἐπαραμύθησεν ἐπὶ τῆς μακροχρονίου αἰχμαλωσίας του, ἐνῶ δὲν ἔστρεψέ ποτε ὄμμα οἴκτου, ὄμμα ἐλέους πρὸς αὐτὸν κανεὶς ἄλλος λαὸς, κανὲν ἄλλο ἔθνος; Νομίζετε ὁ λαὸς αὗτος νὰ ἀσεβήσῃ πρὸς τὴν ἀμίαντον θρησκείαν του, ἥτις ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ κατακλυσμοῦ του διέσωσεν ὡς κιβωτῶν τὴν ὠραίαν γλῶσσάν του, τὴν εὐαγγελικὴν ἀρετὴν του καὶ τὴν ἐθνικότητά του; Ὀμνύει εἰς τὰς μεγάλας σκιὰς τοῦ Γρηγορίου, τοῦ Γερμανοῦ, καὶ τοῦ Φλέσσα, ὅτι δὲν θέλει τὴν ἀρνηθῆ ποτέ! Ὀμνύει εἰς τὰ ἱερά αἵματα τῶν μαρτύρων τῆς ἐπαναστάσεώς του, ὅτι δὲν θέλει παρεκκλίνει ἀπ' αὐτὴν ποτέ!.

Με λελυμένας κόμας καὶ μὲ χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν ὑψωμένας ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ἐκπέμπει κατάραν αἰωνίαν κατὰ παντὸς συστήματος τοῦ ὑποκινούντος τὸν θρησκευτικὸν του διωγμὸν. Ἐκπέμπει ἀφορισμοὺς βαρυτάτους καὶ ἀλύτους κατὰ τῆς μαιφόνου συμμορίας ἐκείνης, τῆς ἐπιβουλευθείσης τὴν ἀγιωτάτην θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ. Ἀναπέμπει τὰς εὐχαριστίας του πρὸς τὸν ὑψιστον Θεὸν, καὶ εὐλογεῖ εἰς αἰῶνας τὰ γνήσια τέκνα τῆς Ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τοὺς Σεμνοὺς πληρεξουσίου του, τῆς θρησκείας του τοὺς εὐκλείεις προμάχους!

(Ἔπεται ἡ συνέχεια εἰς τὸ ἀκόλουθον φύλλον.)

NEON BHEMA TOY POLITISMΟΥ

Η

Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΗΣ ΜΟΛΔΑΥΙΑΣ ΜΙΧΑΗΛ Γ. ΣΤΟΥΡΖΑΣ.

Ἐνῶ ὀμιλοῦμεν περὶ τῆς πολιτικῆς μεταβολῆς τῆς Ἑλλάδος, νέον φαινόμενον ἐλκύει τὴν προσοχὴν μας εἰς τὴν Μολδαυίαν, καὶ τοῦτο εἶναι ἡ ἀπελευθέρωσις ἀνδραπόδων! Ἡ ἰδέα τοῦ ἀνδραπόδου, ἀποδιδομένη εἰς τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὅμοιον μὲ τοὺς λοιποὺς ἄνθρωπους, αὐτὸν τὸν κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασθέντα ἄνθρωπον, εἶναι ἰδέα φρικαλέα! Εἰς ποῖον βάρβαρον ἀπωλείας εἶχον κρημνίσει τὴν ἀνθρωπότητα αἱ πολιτικαὶ παραφροαί! Πόσον ἐξητέλισε καὶ ἐξηχερίωσε τὸ ἀνθρώπινον γένος ὁ ἐγωϊσμός! ὡς νὰ μὴν ἤρκει ἡ ἰδέα τοῦ ὑπηκόου, καὶ ἐγειάσθη νὰ ὀνομασθῆ καὶ νὰ ἀποκατασταθῆ πραγματικῶς ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸ τὸ εὐγενέστερον τῆς φύσεως ἐπὶ τῆς γῆς πλάσμα, ἀνδράποδον, ὑποζύγιον, κτήνος. Δὲν ἤρκεσαν ἀκόμη οὐδὲ ὅλα τὰ ἀπειράριθμα εἶδη τῶν ἀλόγων ζώων, τὰ ὅποια ἡ φύσις διὰ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ λογικοῦ ἔθεσεν ἀφειδώσ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μας, διὰ νὰ δουλεύωσιν εἰς ὅλας τὰς ἀνάγκας μας, καὶ εἰς αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἀπληθῆ ἐλαττώματά μας· ἀλλ' ἔπρεπε νὰ κρημνίσωμεν ἀπὸ τὴν φυσικὴν ἀξίαν των καὶ τοὺς ὁμοίους μας, ἢ μᾶλλον ἡμᾶς αὐτοὺς, εἰς τὴν κτηνώδη τῶν ἀνδραπόδων κατάστασιν, διὰ νὰ δείξωμεν μέχρι τίνος βαθμοῦ δύναται νὰ φθάσῃ ἡ ἀνθρώπινος πλάνη! καὶ ἡ θρησκεία καὶ ἡ φιλοσοφία ἀπεθέωσαν τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ τὸν καταστήσωσι σεβαστὸν ἀπέναντι τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ τῆς κατακτητικῆς ματίας ἀλλ' εἰς μάτην· χθὲς μόλις ἀκόμη κατηργήθη εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἡ αἰσχρὰ σωματεμπορία τῶν μαύρων. Εἰς τὰς Ἰνδίας οἱ ἀργυρώνητοι μαῦροι τῶν Ἀγγλικῶν ἀποικιῶν παρουσιάζουσι θέαμα ἐλκεῖνον, καὶ οἱ ἀπαίσιοι τῶν ἀλύσσεών των κρότοι ἐμπνέοντες μακρόθεν ἀλγεινὴν φρίκην, κάμνουσι τὸν εὐαίσθητον ἄνθρωπον νὰ κινή βλασφήμους τὴν κεφαλὴν του. Ἄπειροι δὲ λαοὶ εἰς διάφορα τῆς γῆς μέρη, ἐπιλαθόμενοι τῆς εὐγενοῦς αὐτῶν καταγωγῆς ἀπέβαλον σχεδὸν ὀλοτελῶς τὴν χρῆσιν τοῦ λογικοῦ καὶ

οἱ πόλεμοι ἀφῆκαν συνήθως ὀπισθὲν των τοῦ ἐξανδραποδισμοῦ τὰ βάρβαρα καὶ βδελυκτὰ αὐτὰ ἴχνη! Ὁ ἐγωϊσμός ὁμοιάζει τὸ ἀναίσθητον ζῶον ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ῥινίζον τὴν γλώσσάν του ἐπὶ τοῦ ῥινίου τοῦ σπηδουργοῦ ἔλυχε τὸ χυνόμενον αἷμα τῆς ἰδίας γλώσσης του, νομίζον, ὅτι ἐδίθρωσκεν αἷμα ξένον· καὶ ἡμεῖς ἐξυβρίζομεν τὸν θεόν, καὶ ἀτιμάζομεν τὸν ἑαυτὸν μας, καταδικάζοντες εἰς αἰσχρὰν δουλείαν τοὺς ὁμοίους μας· ὑπάρχει εἰς τοῦτο τὸ εἶδος τῆς ἀνοσιουργίας φοικτὴ τις ἠθικὴ τιμωρία, τὴν ὅποιαν ποσῶς δὲν αἰσθανόμεθα! Ὡ! ἐὰν δὲν πειθώμεθα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη κατ' εἰκόνα Θεοῦ, τοῦλάχιστον ἄς σεβασθῶμεν τὴν ἰδίαν ἡμῶν εἰκόνα, τὴν ὅποιαν φέρει αὐτὸ τὸ ἀνδράποδον, ἢ αὐτὸς ὁ ἀργυρώνητος μαῦρος· ἄς ἐνθυμηθῶμεν ὅτι δὲν ἀπέχομεν ὅλοι μας πολλὰ βήματα μακρὰν ἀπὸ τὴν ἰδίαν αὐτῶν τύχην· οἱ Αἰγύπτιοι αὐτοὶ, οἱ Ἕλληνες, οἱ Ῥωμαῖοι, ἰσχυροὶ ἄλλοτε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσυρον τοὺς ὁμοίους των ἀνθρώπους ὡς αἰχμαλώτους καὶ ἀργυρώνητους δούλους· ἀλλ' ὡς ἂν ἡ τύχη νὰ ἦναι κοινὴ πρὸς ὅλους, ὑπέκυψαν εἰς τὴν σειρὰν των καὶ αὐτοὶ καὶ κτεστάθησαν μὲ τὸν καιρὸν ὑποχείριοι ἄλλων ἐπίσης. Πρὸ ολίγου ἀκόμη πολλοὶ ἀτυχεῖς Χῆοι, Μεσολογγῖται καὶ ἄλλοι Ἕλληνες, ὑπῆρξαν λάφυρον ἐλκεῖνον καταστρεπτικοῦ πολέμου· οἱ Αἰγύπτιοι πωλοῦνται καὶ σήμερον ἀκόμη, οἱ δὲ δυστυχεῖς Ῥωμαῖοι ποῦ εἰσιν ἤδη; στενάζοντες ὑπὸ ἀπαίσιαν θεοκρατικὴν ἐξουσίαν, ζῶσι ζῶν ὀδυνηροτέραν ἴσως παρ' ἐκείνην τῶν ἀνδραπόδων καὶ τῶν ἀργυρώνητων μαύρων!

Τοιαύτη εἶναι ἡ κοινωνικὴ κατάστασις διαφόρων μερῶν εἰσέτι, τὴν ὅποιαν μᾶς παρέδωκαν ἐποχαὶ πολλαὶ μακρυναί, καὶ περὶ τῆς ὁποίας ἀναμφιβόλως ἡ παρούσα τοῦ κόσμου γενεὰ δὲν ὀφείλει κἀνεὶα λόγον· ἡ ζωὴα γενεὰ εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὸ ἐνεστώδες καὶ διὰ τὸ μέλλον· ἐθέλομεν ἐπιμενεῖν εἰς τὰς ὀλεθρίους πλάνας, εἰς τὰς ὁποίας ἄλλοτε μᾶς ἀπέσπρωξαν σκοτεινοὶ καὶ βάρβαροι καιροί; θέλομεν μείνει ἀναίσθητοι εἰς τὰς θείας ἐμπνεύσεις τοῦ πολιτισμοῦ; ἀλλ' ἄς ἔχωμεν χρηστοτέρας ἐλπίδας εἰς τὸ μέλλον· ὁ πολιτισμὸς δεικνύει πάνταχοῦ ἐξαισίας

προόδους· ἡ φιλόνητος Γαλλία χύνει τὸ πολίτιμον αἷμα τῶν γενναίων τέκτων της, διὰ τὴν ἐξημερώση τὴν Ἀγρίαν Ἀφρικὴν, καὶ ἀκαταπαύστως ἀγωνίζεται διὰ τῆς διαδόσεως τοῦ πολιτισμοῦ νὰ ἀποσπᾷ ἀπὸ τὴν ἄβυσσον τοῦ αἰωνίου σκότους τὸ πέμπτον τοῦτο μέρος της διὰ τὴν ἀποδόση εἰς τὴν φωτισμένην οἰκογένειαν τοῦ μεγάλου κόσμου. Ἡ ἀκάματος Ῥωσσία, μαχομένη ἐναντίον τῆς κακίας καὶ αὐτῶν τῶν στοιχείων, ἐξαντλεῖ καθ' ἑκάστην τὰς δυνάμεις της διὰ τὴν χαμηλώση τῆς Κιρκασίας τὰς ἀβάτους καὶ ἀπροσίτους κορυφάς, ὥστε νὰ διασώση τὴν γενέτειραν τῆς ἀνθρωπίνου καλλονῆς, τὴν ὠραίαν Κιρκασίαν, ἀπὸ τοῦ ἐξανδραποδισμοῦ καὶ τῆς βαρβαρότητος τὰς σιδηρὰς χεῖρας. Καὶ τὸ εὐγενὲς αἶσθημα τοῦτο, τὸ ὅποιον ἐμψυχώνει τὰς μεγάλας ταύτας Κυβερνήσεις πρὸς τὴν διάδοσιν τοῦ πολιτισμοῦ ἐνεθάρρυνεν ἤδη καὶ τὴν πεφωτισμένην Κυβέρνησιν τῆς Μολδαυίας διὰ τὴν πράξιν ἔργον τοσοῦτον λαμπρὸν εἰς τὸ εἶδός του, τοσοῦτον εὐγενές, ὥστε κινεῖ δικαίως τὸν κοινὸν ἔπαινον καὶ θαυμασμὸν, καὶ πλέκει ἀμάραντον στέφανον αἰωνίου δόξης εἰς τὸν σοφὸν καὶ μεγαλόψυχον ἡγεμόνα τῆς Μολδαυίας Μιχαὴλ Γ. Στούρτζαν. Τῷ οὐκ ἔπρεπε νὰ βασιλεύσωσιν οἱ σοφοί, ἢ πρὲπε νὰ φιλοσοφῆσωσιν οἱ Βασιλεῖς διὰ τὴν εὐδαιμονήση ἢ ἀνθρωπότης

Τὴν μεγάλην ἰδέαν τῆς εὐφυοῦς ῥήσεως ταύτης ἐπροσωποποίησεν ὁ μέγας οὗτος ἡγεμὼν, ὅστις ἐφ' ὅλης τῆς εὐτυχοῦς ἐποχῆς τῆς ἡγεμονίας του ἐκέρδισε δικαίως εἰς ὅλον τὸν κόσμον τὴν γενικὴν ὑπόληψιν ἡγεμόνος Σοφοῦ, Μεγαλοῦργου καὶ ἐναρέτου. Ἔργα φιλόνητα, καὶ εὐγενεῖς ἀλλεπάλληλοι πράξεις ἐλάμπρυναν ἐξ ἀρχῆς τὴν ἡγεμονίαν του· ἡ δὲ Μολδαυία, ἥτις ἄλλοτε ἐστέναζεν ὑπὸ τὴν καταστρεπτικὴν χεῖρα τῆς ἐρημώσεως καὶ τοῦ ἐξευτελισμοῦ, εὐδαιμονοῦσα ἤδη, δύναται προσηκόντως νὰ καυχῆθῃ, διότι ἐνῶ ἀτενίζει εἰς τὸ ἱερὸν πρόσωπον τοῦ Θεοσεβοῦς ἡγεμόνος της ἀπαντὰ πατέρα μᾶλλον φιλόστοργον καὶ κοινὸν εὐεργέτην· ἡ εὐκλεὲς δὲ πράξις αὕτη τῆς ἀπελευθερώσεως ἑκατὸν χιλιάδων κατ' ἀρχὰς ἀνδραπόδων, πράξις, ἥτις μᾶς ἔδωκε δικαίαν ἀφορμὴν νὰ ἐπιληφθῶμεν οὕτω πρωίμως τῆς

Μολδαυίας καὶ νὰ ὁμιλήσωμεν ἀκροθιγῶς πρὸς τὸ παρὸν περὶ αὐτῆς, εἶναι πράξις, ἥτις δεικνύει τὴν γενναίαν ῥοπήν τοῦ εὐσεβοῦς ἡγεμόνος τούτου, καὶ τῆς φιλονητῆρου καὶ πεφωτισμένης Κυβερνησεώς του πρὸς τὸν πολιτισμὸν καὶ πρὸς τὰ καλὰ ἐν γένει, ἀναμφιβόλως ἢ εὐτυχία τῶν κοινωνιῶν ἐξαρτᾶται πάντοτε ἀπὸ τὰς ἰδίας αὐτῶν Κυβερνήσεις. Ἡ σοφὴ καὶ φρόνιμος Κυβέρνησις πρέπει κατὰ φυσικὸν λόγον, ὡς κεφαλὴ τῆς κοινωνίας, νὰ προηγῆται πάντοτε αὐτῆς, καὶ αὕτη νὰ σύρῃ κατόπιν της εἰς τὰ ἐμπρὸς τὴν κοινωνίαν, ὡς συμβαίνει εἰς τὴν Μολδαυίαν καὶ εἰς ἄλλας ἐπίσης εὐτυχεῖς κοινωνίας, ἐνῶ εἰς ἄλλα δυστυχῆ μέρη συμβαίνει πολλάκις τὸ ἐναντίον. Αἱ προοδευτικαὶ κοινωνίαι ὠθοῦσιν ἐναγωνίως εἰς τὰ ἐμπρὸς Κυβερνήσεις ὀπισθοδρομικὰς, καὶ καταφεύγουσι πολλάκις εἰς ἐπαναστάσεις αἱματηρὰς διὰ τὴν ἀναγκάσει τὰς Κυβερνήσεις, τοὺς Ἀρχηγούς, ὥστε νὰ συμβαδίσωσι μὲ τὴν πρόοδον τῶν κοινωνιῶν καὶ μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνος.

Ἄλλ' οὕτω θεβαίως λαμπρὰ καὶ ἐνδοξὰ εἶναι τῶν ἡγεμόνων τὰ ἔργα, ὅταν συνετῶς ἐπαναπαύωσι τὴν ἀγαθὴν αὐτῶν προαίρεσιν εἰς ὑπουργούς εὐκρινεῖς, πεπαιδευμένους καὶ ἐναρέτους, ὅπως ἀναδεικνύεται εἰς τὴν σημαντικὴν ταύτην περίστασιν ὁ ἔξοχος ἀνὴρ, ὑπουργὸς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαυίας Θεόδωρος Γκίκας· ὁ διορατικὸς αὐτοῦ νοῦς, ἡ ἀκεραιότης τοῦ χαρακτῆρος του καὶ τὸ ὕψος τῆς ἀρετῆς, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἀκαταπαύστως ἐμπνέεται εἰς τὰς πλέον εὐγενεῖς πράξεις, τὸν ὕψωσαν ἐπαξίως καὶ εἰς τοῦ ἡγεμόνος τὴν πιστὴν εὐνοίαν καὶ εἰς τὴν κοινὴν ὑπόληψιν τοῦ λαοῦ τῆς Μολδαυίας· ἐμπνεύσεις τῶν ὑψηλῶν αἰσθημάτων, τοῦ ὑπουργοῦ τούτου ὑπῆρξεν ἡ εὐγενὴς ἰδέα τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Σκλάβων, καὶ τὸ λαμπρὸν τοῦτο τῆς φιλονητῆρου του δειγμα περιεποίησε τοσαύτην δόξαν καὶ εἰς ἐαυτὸν καὶ εἰς τὸν ἡγεμόνα· ἅς διδασθῶσιν οἱ ὑπουργοὶ τῶν ἔθνῶν ἐκεῖνοι, ὅσοι ἐξεναντίας χαλκεύουσι τὰς ἀλύσεις τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ὠθοῦσι τοὺς ἡγεμόνας των εἰς τὴν καταδυναστευσιν τῶν λαῶν καὶ εἰς ὅσα τοιαύτης φύσεως ἄδοξα ἔργα.

Ἐκκληροῦμεν εἰκοθεν μὲ μεγίστην εὐχαρίστησιν τὸ ἱερὸν

ἡμῶν χρέος διὰ νὰ βραβεύσωμεν μὲ τὸν δίκαιον ἔπαινον τοῦ ἀναμορφωτὰς τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν, καὶ τοὺς συντελοῦντας εἰς τὴν εὐημερίαν τῆς ἀνθρωπότητος.

ΠΕΡΙ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

ΚΑΙ ΙΔΙΩΣ ΠΕΡΙ ΧΙΩΝ.

Ἐχρειάσθη κατὰ φυσικὸν λόγον νὰ ὑπάρξωσι πάντοτε προηγουμένως τὰ πράγματα διὰ νὰ γεννηθῶσιν ἐξ αὐτῶν αἱ ἰδέαι· καὶ ἐχρειάσθη ὡσεπιτοπλείστον νὰ ἔχη τις αἰτίαν ἄμεσον διὰ νὰ λαλήσῃ περὶ παντὸς οἰουδήποτε ἀντικειμένου. Διατί δὲ ὁ ἄνθρωπος κυριεύεται οὕτως ἀκαταπαύστως ἀπὸ τὴν ἀνέκφραστον ἀδυναμίαν τοῦ νὰ θέλῃ διὰ νὰ ἐφαρμόζῃ ὅλας τὰς ιδέας του, ὅλας τὰς θεωρίας του εἰς τὴν ἱεράν τῆς γεννήσεώς του γῆν; Διατί ἐνῶ διαγράφει κύκλον τῶν ιδεῶν του γενικῶν, καὶ τὸ ὄξυ βλέμμα του πληρὲς ἠδύτητος περιέρχεται ἅπασαν τὴν γῆν, τὴν κοινὴν αὐτοῦ πατρίδα, αἴφνης παρουσιάζεται εἰς τὰ ὄμματά του ἡ γοητευτικὴ τῆς μερικῆς πατρίδος του εἰκὼν, καὶ καθίσταται παρευθὺς αὐτῇ τὸ κέντρον τῶν ὠραιότερων αὐτοῦ στοχασμῶν; Ναι, ἡ θελκτικὴ εἰκὼν τῆς Πατρίδος προπορεύεται ἀπαρασάλευτος πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀνθρώπου πάντοτε καὶ πανταχοῦ, καὶ οἷον ζηλότυπος ἀπαιτεῖ δι' ἑαυτὴν τὴν ἐφαρμογὴν ὅλων τῶν εὐγενεστέρων αὐτοῦ ιδεῶν, ὅλων τῶν θεωριῶν του.

Ἐὰν ἐπρόκειτο περίτινος ἀγρίας καὶ ἐρήμου μεσογείου, ὅπου ἡ φύσις, ἔρμαιον τῶν ὀρητικῶν ἀνέμων καὶ τῶν αἰωνίων παγετῶν, λησμονεῖ τὸ ἀνθρώπιον εἶδος, τὸ ὅποιον ἐφθασεν ἴσως εἰς τοὺς ψυχροὺς κόλπους τῆς νὰ περιπλανηθῇ. Ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ τίνος ἐσχατιᾶς τῆς γῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπληρνήθη τὴν εὐλογίαν τοῦ Ὁυράνου, καὶ τὸ ἀνθρώπινον πλάσμα ἄχαρι καὶ ὠχρὸν, ὡς ἡ φύσις ἥτις τὸ παράγει, ὁμοιάζει, ὅτι ἐκπνέει ὁμοῦ μ' αὐτὴν, ἅμα γεννηθῆ· ἀκόμη καὶ τότε ἴσως ἤθελεν εἶσθαι συγχορηγούμενον τοῦτο τὸ αἶσθημα, αὕτη ἡ ὑπὲρ τῆς μερικῆς πα-

τρίδος τοῦ εὐγενῆς ἀδυναμίαι τοῦ ἀνθρώπου, πολὺ δὲ περισσώτερον τὸ οὐράνιον αἶσθημα τοῦτο εἶναι ἀξιοσέβαστον ὅποτε πρόκειται περὶ τῆς γῆς ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἡ μεγαλοπρεπὴς φύσις ἐφιλοτιμήθη νὰ παρουσιάσῃ πρὸς ἐπίδειξιν, ὡς κέντρον ὅλων τῶν ἀγλαῶν θελγῆτρων τῆς, ὡς μαγικὴν εἰκόνα τῶν ἐξαισίων καλλονῶν τῆς... Ὅποιον εἶναι τὸ ἀντικείμενον ἐκεῖνο, περὶ τοῦ ὁποίου δύναται ὁ ἀνθρώπινος νοῦς νὰ διαλογισθῇ καὶ ἡ Ἑλλὰς δὲν ἤθελεν ἐτοιμῶς ἀνταποκριθῆ εἰς τὸν διαλογισμὸν του τοῦτον; Πῶς εἶναι δυνατόν ὁ ἄνθρωπος, διαλογιζόμενος περὶ ἐνὸς ἀντικειμένου, καὶ τοι παγκοσμίου, νὰ μὴ στρέψῃ τὰ βλέμματά του κατὰ πρῶτον ἐπὶ τῆς ὠραίας αὐτῆς γῆς;... οὕτω διελογίσθημεν περὶ ἐμπορίου μολίς, καὶ προέβη πάραυτα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας ἡ Ἑλλάς· προέκυψε χαρίεις καὶ θελκτικὴ ἡ περιώνυμος Χίος, ἡ πρὸ μικροῦ ἐξαισία Ἰδρα, αἱ Σπέτσαι, τὰ Ψαρῶν, καὶ ἐπαρουσιάσθησαν διὰ μιᾶς τὰ ζωγραφικὰ τῆς Μεσογείου παράλια, οἱ εὐρύχωροι καὶ ἀκύμαντοι λιμένες τῆς, καὶ ὅλα τὰ ἐμπορικὰ καὶ ναυτικὰ αὐτῆς πλεονεκτήματα, ἅτινα ἐσχημάτισαν καὶ κατέστησαν αἰετοπερὶ ζῆλον τὸ φυσικὸν αὐτῆς μεγαλεῖον. Ἐὰν δὲν ὑπῆρχον ταῦτα πάντα δὲν ἠθέλωμεν ἴσως λάβει ἀφορμὴν νὰ ἐνασχοληθῶμεν οὕτω πρῶτῶς ἐπὶ τοῦ σοβαροῦ τούτου ἀντικειμένου.

Τὸ ἐμπόριον, ὁ αἰώνιος περιηγητὴς τῆς οἰκουμένης, εἶναι πατὴρ μεγάλων ἔθνων, εἶναι πηγὴ ἀένναος κοινωνικοῦ πλοῦτου· τὰ κοινωνικὰ ὠφελήματα τοῦ ἐμπορίου, διὰ τὰ ἔθνη μάλιστα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα προώρῃσεν ἡ φύσις πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, εἶναι ἐξαισία, ἀκαταμέτρητα. Τὸ ἐμπόριον χορηγεῖ τὰ πλοῦτη, τὰ πλοῦτη δίδουσι τὴν ἰσχύν, ἡ ἰσχύς προμηθεύει εἰς μικρὸν Κράτος τὰ μέσα τοῦ νὰ παλαίσῃ ἐναντίον μεγάλων Ἐπικρατειῶν. Τὸ ἐμπόριον μεταβάλλει τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς· καλύπτει τὰς θαλάσσας ἀπὸ πλοῖα, ἐνόησε τὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα ἀμέτρητοι διαχωρίζουσιν ἀποστάσεις, παλιτίζει τοὺς ἀγροίκους λαοὺς, ἐμψυχώνει τὴν βιομηχανίαν, καὶ δαμάζει τὴν φθοροποιὸν ἀγρίαν καὶ τὴν ὀκνηρίαν ἀνήσυχον καὶ εὐεργετικὸν, ὡς ἡ φιλοδοξία ποτὲ δὲν

γνωρίζει ὄρια· ἐὰν δὲν ἐκτείνηται, ἐὰν δὲν προοδύη, κλίνει εἰς τὴν πτώσιν του καὶ ἀφανίζεται. Τὸ ἐμπόριον κάμνει τὸν γύρον τοῦ κόσμου διὰ τῶν ὁδῶν τὰς ὁποίας εὐρίσκει ἀνοικτὰς, χαράττει ὁδοὺς νέας, τὰς παραιτεῖ μετὰ ταῦτα, καὶ τὰς ἐπαναλαμβάνει ἴσως κατὰ τὰς μεταβολὰς, τὰς ὁποίας δύνανται νὰ προξενήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς οἱ σπασμοὶ τῆς φύσεως, τὰ συμφέροντα τῶν Ἡγεμόνων, καὶ ἄλλα συμβάντα εὐνοϊκὰ, ἢ ἐναντία. Τὸ ἐμπόριον συνεγεννήθη μὲ τὰς πρώτας ἀνθρωπίνους κοινωνίας, συνηξήθη μὲ αὐτὰς, καὶ θέλει συναποθάνει μὲ τὴν τελευταίαν γενεὰν τοῦ ἀνθρώπου. Εἰρηνικὸν καὶ εὐτολμον, ἐνῶ καταφρονεῖ τοὺς κινδύνους τῶν στοιχείων, ἀποφεύγει τὰς αἰματηρὰς μανίας τῶν πολέμων, ἀλλὰ φιλόστοργον καὶ εὐεργετικὸν ἐπιχέει τὰ δῶρά του εἰς τὰς ἀφανισθείσας χῶρας, καὶ ἐν γένει ἀποδίδει εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐκδουλεύσεις, μὲ τὰς ὁποίας αἱ πλέον λαμπραὶ τῶν κατακτητῶν πράξεις δὲν δύνανται ποτε νὰ ἐξισωθῶσιν.

Οὕτως ἐξαισία εἶναι ἡ φύσις τοῦ ἐμπορίου· ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον, ἐνηργεῖτο εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους μετὰ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς, μετὰ τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Εὐρώπης, καὶ μετὰ τῆς Καρθαγένης τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς φοινίκης, ἦτον θεθαίως νηπιώδης καὶ ἀτελής, ὡς ἦσαν θεθαίως ἀτελῆ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα πράγματα εἰς τὴν παιδικὴν τοῦ κόσμου ἡλικίαν ἐκείνην.

Δύω κυρίως εἶναι οἱ κόσμοι, οἵτινες ὡς ἐκ τῆς φύσεως εἶναι προωρισμένοι νὰ παρουσιάσωσι σπουδαῖον καὶ ἐνεργητικὸν πρόσωπον εἰς τὸ μέγα καὶ θελκτικὸν στάδιον τοῦ οἰκουμενικοῦ ἐμπορίου, ὁ κόσμος, ὅστις παράγει ἐκ τοῦ ἰδίου ἐδάφους του ἄφθονα παντὸς εἶδους καὶ κατ' ἐξοχὴν πολύτιμα βιομηχανικὰ καὶ μεταλλικὰ προϊόντα, καὶ ὁ κόσμος τῶν παραλίων τόπων, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ θεὰ τοῦ Ωκεανοῦ, ἢ εἰκονίζουσα τὴν ἰδέαν τοῦ ἀπείρου, τὸν ἐνθυμίζει ἀκαταπαύστως, ὅτι στίλβουσιν ἐσπαρμένοι εἰς τὸ ἀχανές τῶν κυανῶν πεδιάδων του ἀργυρόφυτοι λόφοι, καὶ τὰς χρυσοφόρους ἀκτὰς μεγάλων ἡπείρων περιβρέχει· αἱ θελκτικαὶ ἐνθυμήσεις αὗται ἐμπνέουσι τὸν οἶστρον τῶν κατακτητῶν, τῶν ἀνακαλύψεων καὶ τοῦ πλοῦτου, καὶ, τολμηρὸς θαλασσοπόρος ὁ

Παραλίος κόσμος, ῥίπτεται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ωκεανοῦ παίγιον τῶν ἀνέμων καὶ τῆς τύχης, καὶ διασχίζων τὰς ἀβύσσους φέρεται ἐπὶ τῶν κυμάτων ἀπὸ τὸν ἓνα πόλον εἰς τὸν ἄλλον, διὰ τὰς κάμης νέας ἀνακαλύψεις νὰ κατακτήσῃ ἐμπορικῶς κόσμους ἄλλους, καὶ νὰ μεταφέρῃ εἰς τὴν πατρίδα του τοὺς θησαυροὺς τῶν ἀπωτέρων μερῶν τοῦ κόσμου.

Ἡ Ἰνδική, αὐτὸς ὁ ἐπίγειος παράδεισος, ἀφ' ἧς ἀνεκαλύφθη εἰς τὰ ὄμματα τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ κόσμου κατὰ πρότερον ἀπὸ τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον, καὶ μετέπειτα ἀπὸ τοὺς Πορτογάλλους, ὑπῆρξε τὸ πλέον περιζήλον ἀντικείμενον τῶν κατακτητικῶν ἐπιχειρήσεων ὅλων τῶν ἐμπορικῶν καὶ ναυτικῶν Ἐθνῶν· ὁ καταπληκτικὸς Ἕλληρ ἐκεῖνος, ὁ ἐξαισιος περιηγητὴς τῆς γῆς, διέβη ὡς ἀετὸς ἐπάνωθεν τῆς Ἰνδικῆς, καὶ μολονότι ἄλλαι ὑψηλότεραι τὸν ἐνησχόλουσαν ἰδέαι, ἔχων ἐμπλεων μόνον τοῦτο τὴν εὐρύχωρον διάνοιάν του παντοειδῶν μεγάλων στοχασμῶν, ἔβριψε διὰ μίαν τὸ ὄξύ ἑλέμμα του ἐπὶ τῆς Ἰνδικῆς καὶ ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἰς τὸν ὑψηλὸν διαλογισμὸν του ὀφείλεται ἢ ἐπὶ τῆς ὄχθης τῆς Αἰγύπτου ἀνέγερσις τῆς φερωνύμου πόλεως αὐτοῦ τῆς Ἀλεξανδρείας, τὴν ὁποίαν κατέστησεν ὡς ἀποθήκην καὶ ὄχητόν τοῦ ἐμπορίου μετὰ τῶν Ἰνδιῶν καὶ Ἑλλάδος, εἴτε ἀπάσης τῆς Εὐρώπης· Ἀλλὰ δὲν ἐπέζησε πολὺ μετέπειτα διὰ τὴν ἐνώση τὴν Ἰνδικὴν διὰ τῶν ὁδῶν τοῦ εἰρηνικοῦ ἐμπορίου μὲ τὴν ἐνδοξὸν πατρίδα του, τὴν ὁποίαν ἠδύνατο νὰ κρατῆν διὰ πολλοὺς αἰῶνας, μετοχετεύων εἰς τοὺς κόλπους τῆς τοῦ ἀνεξαντλήτου θησαυροῦ τῆς Ἰνδικῆς καὶ τῆς Κίνας, καὶ ἀναπτύσσων τὴν ἐμπορικὴν εὐφυΐαν τῆς καὶ τὴν ναυτικὴν ἰσχύν τῆς.

Ἀλλ' οἱ Πορτογάλλοι, εὐτυχέστεροι τοῦ ἀνικητοῦ δορυκλήτορος ἐκεῖνου, ὡς πρὸς τὴν ἀνακάλυψιν καὶ κατάκτησιν τῶν Ἰνδιῶν ἐξηκολούθησαν νὰ ἀρῶνται τὰ ἀνεκτίμητα ἀγαθὰ αὐτῶν ἐν διαστήματι πολλῶν χρόνων, καὶ ἔκτοτε ἡ Ἰνδικὴ κατέστη τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀντιζηλίας ὅλου τοῦ ἐμπορικοῦ κόσμου, ὑπῆρξε θέατρον ἀκαταπαύστου πάλης μετὰ τῶν ναυτικῶν Δυνάμεων, καὶ μετέβη ἀλληλοδιαδόχως, ὡς ἡ ὠραία Ἰταλία, ἀπὸ μίαν κα-

τάκτησιν εἰς ἄλλην, ἕως τοῦ τελευταίου διεκρίθη ἡ τύχη τῆς μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, καὶ διέμεινε ἄχρι σήμερον λαμπρὸν λάφυρον τῆς πρώτης.

Τὸ ἐμπόριον, ἀναπτυχθὲν κυρίως μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν κόσμων, τῶν πλουσίων Ἰνδιῶν, τῆς Κίνας καὶ ἄλλων εὐφόρων τόπων, καὶ τῶν ναυτικῶν Ἑθνῶν, προήχθη εἰς τὸν ὑπέρτατον σημερινὸν βαθμὸν· καὶ τὸ ἐμπόριον αὐτὸ ἐμεγάλυνε καὶ ἐλάμπρυνε τσαυτὰ ἔθνη, καὶ πρὸ πάντων ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων τὸ πολυτελέστατον μεγαλεῖον μᾶς θαμβῶνει σήμερον. Οἱ Πορτογάλλοι, οἱ Ἰσπανοὶ, οἱ Ὀλλανδοὶ, οἱ Γάλλοι, οἱ Ἄγγλοι, ἴσθθεν κυρίως ἐλαμπρύνθησαν ἄλλοθεν, εἰμὴ ἀπὸ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ εὐτυχοῦς ἐμπορίου; Ἡ Ἀγγλία, αὐτὸ τὸ μέγα ἔθνος, τοῦ ὁποῦ τοῦ ἐμπορικῶν καὶ κατακτητικῶν πνεῦμα κἀνὲν ἄλλο ἔθνος δὲν δύναται νὰ μιμηθῆ, ἴς εἰς τί ἐπιστηρίζει τὴν ὑπαρξίν του ὁλόκληρον, εἰμὴ εἰς τὴν ὑπερβολικὴν ἐξάσκησιν κυρίως τοῦ ἐμπορίου. Ἄς σταματήσῃ διὰ μίαν μόνον ἡμέραν ἡ ἐμπορικὴ κίνησις τῆς Ἀγγλίας, ἄς σταματίσωσι διὰ μίαν ὥραν τῶν ἐργοστασίων τῆς αἰ. καταπληκτικαὶ μηχαναί, ἄς στερηθῆ διὰ μίαν στιγμὴν τῆς Ἰνδικῆς, καὶ ἡ τύχη τότε τῆς Ἀγγλίας θέλει μᾶς θεβαιώσει: ὅποσον ἐξαισία εἶναι ἡ τύχη τοῦ ἐμπορίου.

Ἄλλ' ἐνῶ ἀπαριθμοῦμεν τὰ ἔθνη τὰ μεγαλυνθέντα διὰ τοῦ ἐμπορίου, ἀποσιωπῶμεν κατηφεῖς τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος: καὶ πῶς θέλομεν μνημονεύσει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἀφοῦ ἡ Ἑλλάς πρὸ ὀλίγου δὲν ὑπῆρχε; Ποῖον πρόσωπον ἠδύνατο νὰ παρουσιάσῃ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μεγάλου ἐμπορικῶν θεάτρου λαός, ὅστις ἀγγίχουσ μὲν, ἐπιχειρηματίας καὶ τολμηρός, ἀλλὰ λαός ὅστις ἀπὸ τὸν κατάλογον τῶν ἔθνῶν ἦτο παραγεγραμμένος; Τὸ ἐμπόριον ἔχει ἀνάγκην ἰσχυρᾶς ἐθνικῆς προστασίας, ἥτις ἔλειπεν ἕως χθὲς ἀπὸ τὸν θαλασσοπόρον Ἕλληνα, καὶ τότε μόνον δύναται ν' ἀνταποκριθῆ εἰς τοὺς βελκτικὸς σκοποὺς τοῦ δευλοῦ κεφαλαιούχου, ἢ εἰς τὴν πόλμην τοῦ βίφοκινδύνου ναύτου, ὁ ζωηρός λαός οὗτος ἦτον ἤδη χλωμὸν φάσμα: οἱ αἰγιαλοὶ του ἦσαν ἔρημοι, καὶ οἱ ἔνδοξοι λιμένας του, οἷτινες ἐπηγύοντο ἄλλατε

ἀπὸ τὰ θαλασσοπλόα δάση των, ὑπενθύμιζον εἰς τὸν ξένον διαβάτην τὰ ὀνόματά των μόλις ἄλλ' ἐν τοσοῦτῳ καὶ εἰς ταύτην τὴν ἀξιοδάκρυτον κατάστασιν ἐνῶ εὐρίσκετο ἡ Ἑλλάς, ἴς δύναται νὰ μὴ θαυμάσῃ ἐνθυμούμενος, ὅτι διέπλεε σιωπηλὴ τὰς θαλάσσας, ἐναυπήγει ἡσύχως πλοῖα, κατεφρόνει τοὺς κινδύνους, παρεβιάζε τοὺς ἀποκλεισμοὺς, καὶ συνεπλέκετο ἀφανῶς μὲ τὸ ἐμπόριον τοῦ κόσμου; Τίς δύναται νὰ μὴ ἀποδώσῃ εἰς ταύτην τὴν σκιάν τοῦ ἐμπορίου τῆς τὴν μύσιν τῶν πρώτων ιδεῶν τοῦ πολιτισμοῦ τῆς, καὶ τὰ πρῶτα μέσα αὐτῆς τῆς ἐθνικῆς ἀνεγέρσεώς τῆς;

Ἡ Ἑλλάς ὑπῆρξε προικισμένη ἐκ φύσεως μὲ μίαν ποικιλίαν λαῶν, οἷτινες σχηματίζουσιν ἐξαισίαν τινὰ κοινωνικὴν ἁρμονίαν ἕως ἐκ τούτου ἦτον ἀδύνατον νὰ ἐκλείψῃ διὰ πολὺν καιρὸν ἀπὸ τὸν κατάλογον τῶν ζώντων καὶ εὐνομουμένων ἔθνῶν τοῦ κόσμου· ἡ Ἑλλάς συνεννώνει εἰς ταύτην τὴν στρατιωτικὴν ἀνδρείαν τὴν ναυτικὴν πόλμην καὶ τὴν ἐμπορικὴν εὐφυίαν· ἀλλὰ τὰ λαμπρὰ πλεονεκτήματα ταῦτα, ὡς συμβαίνει σχεδὸν πανταχοῦ, δὲν εἶναι γενικά, δὲν διακρίνονται εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν λαόν, εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον· ἡ μεγαλοργὸς φύσις τῆς ὁποίας τὸ πάνσοφον τεχνουργήμα ὑπῆρξεν ἡ ἐξαισία τῆς κτίσεως ποικιλία, ἔδωκεν εἰς πᾶσαν σπιθαμὴν γῆς διαφόρους ιδιότητας, διαφόρους χαρακτῆρας.

Διερχόμεθα τὰς εὐφροσύνας πεδιάδας τῆς Ἀττικῆς, τῆς Ἀκαρνανίας, τῆς Ἀχαΐας, τῆς Σπάρτης; ὁ ἀτρόμητος στρατιώτης ἀναμετρᾷ μὲ τὸ καταπληκτικὸν βλέμμα του τὰ ὕψη τοῦ Πίνδου, τοῦ Ταυγέτου καὶ τοῦ Ὀλύμπου, ἴσταται ὁμοῦς σύννομος παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Αἰγιαλοῦ, καὶ ἡ θέα τῆς θαλάσσης παρουσιάζει φαινόμενον εἰς τὰ ὄμματά του ξένον.

Ὀλίγα βήματα μακρὰν τῆς Ἑρμιόνης ὑψώνει μεταξὺ τῶν κυμάτων τὴν υπερήφανον κεφαλὴν τῆς ἢ ἄλλοτε καταπληκτικῆ Ἰδρα· τὸ γοργὸν βλέμμα τοῦ ἀνδρείου ναύτου τῆς διατρέχει τὰ ἀχανῆ πελάγη ὡς ἀστραπὴ· ἀλλ' εἰς τὴν θέαν τῆς ξηρᾶς, εἰς τὰ τερπνὰ παράλια αὐτῆς ζητεῖ μόνον ὄρμον διὰ νὰ εἴψῃ τὴν ἄγκυράν του καὶ ν' ἀναπαυθῆ, ὡς ὑπὸ ὄρον ἀνακωχῆς,

έωσού ο παλαιών κατά τῶν στοιχείων ἀδάμαστος βραχίων αὐτοῦ ἀναλάβει δυνάμεις νέας.

Ἀπό λαοὺς ὁμογενεῖς καὶ ἀπὸ νήσους ὁμοιομόρφους καὶ τοῦ αὐτοῦ κλίματος περικυκλοῦται ἡ περικαλλὴς Χίος· οἱ φλοῖσθοι τῶν αἰγιαλῶν τῆς Λέσβου, τῆς Σάμου καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀντηχοῦσιν εἰς τὰ γοητευτικὰ παράλια τῆς· ἀλλ' ἡ φύσις ἐδῶ διεγείρει τὸν θαυμασμόν τοῦ ἀνθρώπου· αἱ εὐώδεις αὔραι πληροῦσιν ἀρωματικῶν θυμηδιῶν τὰς πέριξ θαλάσσας, καὶ ἡ ἐμπορικωτάτη γενεὰ τῶν Χίων, διακρίνεται μοναδικῆ μεταξὺ τῶν λοιπῶν λαῶν, διὰ τὴν ἐμπορικὴν εὐφυΐαν τῆς, καὶ διὰ τὴν πρὸς τὸν πολιτισμὸν ῥοπήν τῆς· ὁ ὀξύουρος καὶ εὐτράπελος Χίος, ὁμοιος μὲ τὸν ζέφυρον τῆς ὠραίας πατρίδος του, διατρέχει πανταχῆ κίνητος εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς διὰ ν' ἀθροίσῃ, ὡς ἡ φιλεργὸς μέλισσα, ἀπὸ τὸ μέσον ὄλων τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν, τὰ λαμπρὰ δῶρα τῆς τύχης καὶ τῆς φιλοπονίας, καὶ δὲν ὑπάρχει μέρος γῆς, ὅπου τὸ σεμνὸν ὄνομα τοῦ Χίου νὰ μὴ συμπλέκηται μὲ τὴν ιδέαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἐμπορίου.

Τὸ ἐμπόριον τῶν Χίων μετέφερε καὶ διέδωκεν εἰς τὴν Μεσόγειον τὰ πλοῦτη, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰ φῶτα πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας. Τὸ ἐμπόριον τῶν Χίων παρήγαγε καὶ διατηρεῖ ἀκόμη τὴν ἐμπορικὴν Σύρον· τὸ ἐμπόριον τῶν Χίων συνέδραμε παντοιοτρόπως εἰς τὰς πλέον κρίσιμους περιστάσεις του τὸ ἔθνος· αὐτὸ ὡσεπιτοπλεῖστον τὸ ἐμπόριον τῶν ἐν Ἑλλάδι Χίων ἐμψυχώνει σήμερον τὴν ναυτιλίαν τῆς Ἑλλάδος· καὶ ἐνῶ ἡ ἐμπορικωτάτη αὕτη μερὶς τοῦ ἔθνους προηγεῖται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ διακρίνεται ὡς πρὸς τὸν πολιτισμὸν καὶ ὡς πρὸς τὰ ὑγιῆ φρονήματα τῆς εὐνομίας καὶ τῆς ἐλευθερίας, τιμᾶ διὰ τῶν πλεονεκτημάτων τῆς εἰς τὸν ἔξω κόσμον τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος καὶ ἐκτείνει ἀκαταπαύστως εἰς τὰ ἀπώτερα μέρη τῆς γῆς τὰς σχέσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐμπορίου.

Οὕτως ἡ Ἑλλὰς φέρει ἐν ἑαυτῇ στοιχεῖα ἀναντίρρητα ἔθνικοῦ μεγαλείου, τὰ ὅποια ὄφειλεν ἐγκαίρως διὰ τὴν ἰδίαν εὐτυχίαν τῆς νὰ ἐγκολπωθῆ καὶ ἀναπτύξῃ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς βασι-

λευούσης κοινῆς εἰρήνης. Εἶδομεν εἰς ποῖον βαθμὸν εὐτυχίας προάγει τὸ ἐμπόριον τὰ ἔθνη, καὶ δὲν εἶναι κἀνείς, ὅστις νὰ μὴ ἀναγνωρίζῃ τὴν ἀλήθειαν ταύτην. Ἡ Ἑλλὰς ὅθεν σήμερον, ὁπότε τρέφει βραδυτέρας ἐλπίδας ὡς πρὸς τὴν ἀπόκτησιν βιομηχανίας καὶ τὴν πρὸσδον τῆς γεωργίας τῆς, καὶ ὁπότε ἀνακουφισμένη ἀπὸ τὰς στρατιωτικὰς μερίμνας τῆς εἶναι, ἔπρεπε θεβαίως νὰ ἐπιστήσῃ τὴν ἰδιαιτέραν τῆς προσοχὴν εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ἐτοίμου ἐμπορίου τῆς καὶ τῆς ναυτιλίας τῆς, καὶ τούτων ἡ πρὸσδος θέλει συνεπιφέρει ὡς φυσικὸν ἀποτέλεσμα τὴν ἐμψύχωσιν τῶν ἄλλων κλάδων. Ναι, ἡ Ἑλληνικὴ ἐπικράτεια εἶναι προωρισμένη ἐκ φύσεως νὰ ᾔνοι καθέδρα τοῦ ἐμπορίου· εἰς τὸ ἐμπόριον τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ὀφείλει ν' ἀναζητήσῃ τὴν εὐτυχίαν του καὶ τὸ μεγαλεῖόν του, καὶ πᾶσα ἄλλη προσπάθεια πρὸς τὸ παρὸν εἶναι ἀξία δευτέρου λόγου.

Ἄλλ' ἐνῶ τοσοῦτον σπουδαῖον, τοσοῦτον ἐνδιαφέρον εἶναι ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἐμπορίου, παρετηρήθη ὅτι ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἐδείξεν ὡς πρὸς τοῦτο λυπηρὰν ἀδιαφορίαν· καὶ ἂν δὲν ἐδόθη ὁπόθεν ἔπρεπεν ἡ ὑπὲρ τοῦ ἀντικειμένου τούτου κατάλληλος ἀφορμὴ, ἅπαντες ὅμως οἱ Ἕλληνες ἔχουσι τὸ αὐτὸ κοινὸν συμφέρον εἰς τοῦ ἐμπορίου τὴν πρὸσδον· ἡ πρόνοια ὑπὲρ τοῦ ἐμπορίου εἶναι κυρίως ἔργον τῶν Βουλῶν, ἀλλὰ διότι ἡ Συντακτικὴ τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσις ἐνσχολήθη ἐξαιρετικῶς εἰς τινὰ εἰδικὰ μέτρα, ἔπρεπε, πρὸς τὸ ἴδιον ὄφελος τοῦ ἔθνους, δεικνυομένη συνεπῆς, νὰ κάμῃ λόγον τοῦλάχιστον ἀπλοῦν καὶ περὶ ἐμπορίου· καὶ λόγου γενομένου περὶ ἐμπορίου, ἀναμφιβόλως συνείχετο καὶ ιδέα περὶ Χίων.

Δὲν ἐπρόκειτο θεβαίως εἰς τὴν περίστασιν ταύτην νὰ ἐγερθῆ ἐνώπιον τῆς Συνελεύσεως τὸ θλιβερὸν φάσμα τῆς σφαγείσης Χίου, καὶ νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα ἱκανοποίησιν, ἢ ἀπὸ τὸν Οὐρανὸν δικαιοσύνην, ἡ ἀτυχῆς πατρίς τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Κοραΐ ἔπιεν ἅπαξ τὸ πικρότατον ποτήριον, καὶ ἀναμιγνύουσα τὰ δάκρυά τῆς μὲ τὸ πολῦτιμον αἶμα τῶν ἀθῶων τέκνων τῆς ἐκάθησεν ἕκτοτε ἔρημος λαῶν ἐν μέσῳ αἰγιαλοῦ ἐρήμου, καὶ

ἀτενίσασα ὄμματα ἐσχάτης ἀπελπισίας πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐσέ-
βάσθη ἱερώς τὴν ἀπόφασιν τῆς θείας προνοίας, καὶ ἐκείνην τῶν
δυνάμεων ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν αὐτῆς τύχην· ἀλλὰ μόλον
τοῦτη καὶ ὑπὸ τοιαύτην ἔθνικὴν ἐποψίν ἂν ἔπρεπε νὰ θεωρη-
θῇ τὸ περὶ Χίων ἀντικείμενον, προκειμένου λόγου περὶ τινῶν
εἰδικῶν δικαιωμάτων τῶν διαφόρων τῆς Ἑλλάδος κοινωνιῶν,
εἶχον καὶ ὡς πρὸς ταύτην τὴν ἐξάίρεσιν οἱ ἐν Ἑλλάδι Χῖοι τὰ
ἀναντιρρήτα αὐτῶν δικαιώματα· εἶπομεν ὅτι καμία κοινωνία
δὲν εὐτυχεῖ νὰ φέρῃ συνάμα τὰ κοινωνικὰ πλεονεκτήματα, ἀλλ'
ἐκάστη ὑπερέχει τῆς ἄλλης ὡς πρὸς ἓν ἢ ἕτερον εἶδος· κατὰ
συνέπειαν τούτου ἀνεγνωρίσθησαν παρὰ τῆς ἔθνοςυνελεύσεως
εἰδικὰ τινὰ δικαιώματα τῶν ναυτικῶν νήσων διὰ τὴν ναυτικὴν
αὐτῶν ὑπεροχὴν, καὶ ἐπίσης ὅσαι κοινότητες διεκρίθησαν εἰς τὴν
περίστασιν τοῦ ἀγῶνος διὰ τὰς μεγάλας θυσίας των καὶ διὰ τὸν
ἡρωϊσμόν των ἐζήτησαν τὰ ἰδιαίτερα δικαιώματά των· ἀλλὰ χω-
ρὶς νὰ προσβληθῇ ἡ φιλοτιμία κἀνεὸς ἄλλου μέρους, ἢ ὑπάρχει
γενεὰ τῆς Ἑλλάδος ἄλλη, ἣτις ὑπέφερε πλείωτερα θεινὰ; ὑπάρχει
κοινότης ἄλλη, ἣτις νὰ φέρῃ ἀναντιρρήτον ἐμπορικὴν ὑπεροχὴν;
συντέλεσε καὶ συντελεῖ ὀλίγον ἢ κοινότης τῶν Χίων ὡς ἐκ τοῦ
ἐμπορίου τῆς εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ δημοσίου πλούτου; καὶ δὲν εἶ-
ναι ἡ φυλὴ ἐκείνη, ἣτις, ἐὰν ἐνισχυθῇ καὶ ὑποστηρηθῇ εἰς τὸ σά-
διον τοῦ ἐμπορίου, θέλει χρησιμεύσει ὡς ὁ διδάσκαλος τοῦ ἐμ-
πορίου εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ θέλει γενῆ ὁ πρόξενος τῆς κοινῆς εὐ-
μερίας καὶ τοῦ ἔθνικου μεγαλείου τῆς Ἑλλάδος; Ναί, κυρίως εἰς
τὴν περίστασιν αὐτὴν δὲν ἐμέλλε νὰ ἦναι ὁ λόγος περὶ τῶν με-
ρικῶν συμφερόντων τῶν Χίων, ἀλλὰ περὶ τῶν γενικῶν συμφε-
ρόντων αὐτοῦ τοῦ ἔθνους.

Ὅτε τὸ πολιτικὸν τῆς Ἑλλάδος εἶμα ἀπησχολήθη ἐν διαστή-
ματι δεκαπέντε ἡμερῶν δι' ἐν εὐτελέστατον ἀντικείμενον, ὁποῖ-
ον ἦτον τὸ περὶ νεγλυδῶν ψήφισμα, ἦτοι περὶ τῆς ἀδιαφόρου
σχεδὸν διετοῦς ἢ τριετοῦς πολιτικῆς ἀργίας ὀλιγίστων τινῶν
ἀτόμων, ἤθελεν εἶσθαι εὐθείως συμφερώτερον ἐὰν ἤθελεν ἀπα-
σχοληθῇ μίαν μόνην ἡμέραν ἐπὶ τοῦ οὐσιωδেষτάτου τοῦρου ἀν-

τικειμένου, τὸ ὁποῖον ἀπέβλεπε τὴν εὐδαιμονίαν ὅλου τοῦ ἔθνους,
καὶ οἱ ῥήτορες, ὅσοι ἐνόμισαν ὅτι εὖρον κατάλληλον τὴν τοιαύ-
την εὐκαιρίαν διὰ νὰ κάμωσι νὰ λάμψῃ ἡ πολιτικὴ ἀγχίνουα καὶ
ἡ εὐγλωττία των, ἤθελον ἐπιτύχει κάλλιον εἰς τὴν συζήτησιν
τῶν ἀληθῶν συμφερόντων τοῦ ἔθνους.

Οὔτε αἱ πολιτικαὶ ὑπηρεσίαι, οὔτε τὰ ἄκαρπα σχεδὸν προ-
σόντα τῶν Γερουσιαστῶν δύνανται νὰ συντελέσωσιν εἰς τὸ μεγα-
λεῖον καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἔθνους. Ἐπὶ τί τάχα θέλουσι
συντελέσει ὀλίγοι πολιτικοὶ καὶ πολεμικοὶ ἀπόμαχοι, τῶν ὁποί-
ων αἱ ἰδέαι θέλουσι περιστρέφεσθαι ὡσεπιτοπλεῖστον εἰς κύκλον
ἀμυδρῶν τινῶν πολιτικῶν θεωριῶν; ἡ εὐτυχία καὶ ἡ ἰσχὺς τοῦ
ἔθνους ἐξαρτᾶται κυρίως ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου, τῆς
γεωργίας καὶ τῆς βιομηχανίας, καὶ τοὺς κλάδους τούτους ἔπρεπε
νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν, καὶ νὰ ἐμφυχώσῃ παντοιοτρόπως ἡ ἔθνοςυνέ-
λευσις· ἀπὸ το κοινωφελὲς τοῦτο πνεῦμα ὀδηγούμενος συνετός τις
πληρεξούσιος ἀνέπτυξε μὲ ὅλην τὴν ἐμβρίθειαν τὰς αὐτὰς ἰδέας,
ὅτε ἐπρόκειτο περὶ τῶν προσόντων τῶν Γερουσιαστῶν, μολονότι
δὲν εὖρον τὴν ἀνήκουσαν ἀποδοχὴν αἱ ἔθνωφελεῖς ἰδέαι αὗται.
Πόσον ἤθελεν εἶσθαι σωτήριον διὰ τὸ ἔθνος, ἀφοῦ ἅπαξ καὶ ὅπως-
δήποτε ἐγένετο παραδεκτὸν τὸ Γερουσιαστικὸν σύστημα εἰς τὴν
Ἑλλάδα, νὰ ἔβλεπέ τις ὡσεπιτοπλεῖστον Γερουσιαστὰς τὸν βο-
σκόν, τὸν γεωργόν, τὸν ἔμπορον, τὸν βιομήχανον, τὸν ναύτην!
Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εὐρίσκεται ἤδη εἰς τὴν δημιουργίαν του, καὶ
ὅτε δημιουργεῖται ἐν ἔθνος, δὲν συντελοῦνται ἀπομιμήσεις θεσ-
μοθεσιῶν ξένων δουλικῆς, ἀλλ' ἀπαιτοῦνται μέτρα δημιουργικὰ
πρωτότυπα, κατάλληλα.

Ὅτε ἡ Ἀγγλία, αὐτὸ τὸ μέγα καὶ προβλεπτικὸν ἔθνος, ἐπε-
χείρησε τὴν ἐμπορικὴν κατάκτησιν τῆς Ἰνδικῆς διὰ τὴν πρόοδον
τοῦ ἐμπορίου τῆς, καθὼς καὶ τὰ πρὸ αὐτῆς ἔθνη, τὰ ἐπιχειρή-
σαντα τὴν κατάκτησιν ταύτην, ἡ ἀνακαλύψις ἄλλας, ἐσχημάτι-
σε συστηματικὴν ἐμπορικὴν ἐταιρείαν, προστατευομένην ὑπ' αὐ-
τῆς, τὴν ἐχορήγησε χρηματικὰ κεφάλαια, τὴν ἐνίσχυσε με στό-
λον, καὶ τοιοιουτρόπως εἰργάσθη, ἐπέμεινε, καὶ ἐπέτυχεν ἐπὶ
τέλους τοῦ μεγάλου σκοποῦ τῆς.

Οὕτως ἐργάζονται τὰ ἔθνη, ὅταν πρόκηται περὶ ἐθνικῶν ἐπιχειρήσεων τῶν ἀληθῶν συμφερόντων τῶν· δὲν ἐννοοῦμεν βεβαίως, ὅτι ὑπάρχει μία Ἰνδική, ἥτις νὰ ἐμπνεύσῃ ὁμοίους τολμηροὺς στοχασμοὺς εἰς τὴν Ἑλλάδα· διὰ τὴν Ἑλλάδα ὅλη ἡ γῆ εἶναι Ἰνδική· ἡ Ἑλλὰς ἔχει τὴν εὐτυχίαν νὰ ἔχῃ ναυτικόν, ὁποῖον δὲν ἔχει κανὲν ἄλλο ἔθνος, ἔχει κόσμον, ὡς ἀνεπτύξαμεν ἐμπορικόν, ὁποῖος σπανίως εὐρίσκεται μεταξὺ ἄλλων ἐπικρατειῶν· ἐν μέτρον, ἐν σύστημα ἐθνικόν δύναται νὰ συναρμολογήσῃ ὅλα τὰ στοιχεῖα ταῦτα, νὰ τὰ ἀναπτύξῃ καὶ νὰ τὰ καταστήσῃ γόνιμα εὐτυχοῦς καὶ μεγάλου μέλλοντος τοῦ ἔθνους.

Ἄν ἡ συντακτικὴ Συνέλευσις τῆς Ἑλλάδος δὲν ἐσκέφθη ἢ δὲν εἶχε καιρὸν νὰ σκεφθῇ ἐπὶ τοῦ σημαντικοῦ ἀντικειμένου τούτου, εἶθε αἱ βουλαὶ εἰς τὰς ὁποίας ἴσως καθυποβάλλωμεν καὶ ἡμεῖς εἰδικόν τι ὑπόμνημα περὶ ἐμπορίου, νὰ θεωρήσωσιν ὡς ἐν τῶν πρωτίστων ἀντικειμένων τῶν καὶ τοῦτο· εἶθε ἐμπνεόμεναι ὑπὸ τῆς θείας προνοίας νὰ ἐκτιμῆσωσι τὴν μεγίστην ἀξίαν ἀντικειμένου, τὸ ὁποῖον ἐγγυᾶται τὴν εὐδαιμονίαν, τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

Ὅτε ὑπὸ τὰ πιστήρια εὐρίσκετο τὸ παρὸν φυλλάδιον ἐμάθομεν μὲ ἀπορίαν μας, ὅτι ὁ Κ. Ι. Γ. Πιτζιπίος, ὅστις ἐντρεμος τὸ πρῶτον διὰ τὴν γενομένην εἰς Κωνσταντινούπολιν κατάσχεσιν τοῦ Φανού τῆς Μεσογείου ἐμακρύνθη ἐκτὸς ἀπὸ τὴν συντροφίαν τῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ Συγγράμματος, σφετερισθεὶς τὸ ἡμῶν τυπωμένον μέρος τοῦ α. αὐτοῦ φυλλαδίου, καθὼς καὶ μέρος τῆς ὕλης τοῦ β'. ἐσπευσεν ἤδη νὰ τὸ διαδώσῃ ἐκεῖ ὡς ἰδίον του Σύγγραμμα ὅπως εὐρίσκετο, διὰ νὰ φέρῃ ἀντενέργειαν εἰς τὴν τακτικὴν ἐξακολούθησιν αὐτοῦ. Τὸ νὰ ἰδιοποιηθῇ ὁ Κ. Πιτζιπίος ἔργα ἄλλων, καὶ μὲ αὐτὰ ἐνδεδυμένος νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸ κοινόν, εἶναι πράξις, ἥτις δὲν τιμᾷ βεβαίως τὸν πράξαντα· οὔτε ἡμεῖς, οὔτε κανεὶς ἄλλος φίλος ἢ συμπατριώτης τοῦ Κ. Ι. Γ. Πιτζιπίου ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ αὐτὸν περιπετόντα εἰς τοιοῦτον ἀποπῶν· ἐδύνατο ὁ Κ. Πιτζιπίος νὰ ἐκδόσῃ ὅποιονδήποτε σύγγραμμα ἤθελεν, οὐχὶ ἔμως νὰ σφετερισθῇ καὶ τὴν ὕλην τοῦ α. φυλλαδίου μας, καὶ νὰ τὴν ἐκδόσῃ ὡς ἰδίον του πόνημα, μολοντοῦτο ἐκ τοῦ δευτέρου φυλλαδίου, καὶ τῶν ἐπομένων, ἃς κρίνῃ τὸ κοινὸν τὴν ἀξίαν του.

Ὁ ἘΚΔΟΤΗΣ.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ

ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΕΚΤΑΚΤΟΣ.	Σελίς 6
ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ.	» 9.
ΑΙ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΛΑΟΙ ἢ ἡ Πολιτικὴ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος.	» 12
ΝΕΟΝ ΒΗΜΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ἢ ὁ Ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας.	» 34
ΠΕΡΙ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ἐν γένει καὶ ἰδίως περὶ Χίων	» 38
ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.	» 48

ΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ

Ἐν Ἀθήναις παρὰ τῷ ἐκδότη.

Ἐν Σμύρῃ παρὰ τοῖς Κυρίοις, Α. Σαμιωτάκη καὶ
Ι. Μάγνη.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ τῷ Κυρίῳ Δ. Ξένη.

Εἰς δὲ τὰ λοιπὰ μέρη παρὰ τῆς ἐπιφορτισθησομέ-
νοισ φίλοις.